

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Första kammaren.

Nr 25.

Onsdagen den 22 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 16 innevarande månad.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Riksdagsmannen Åke Ingeström lider av Arterioscleros (Hypertoni) och är på grund härav under minst ytterligare tvenne veckor förhindrad delta i riksdagsarbetet intygas.

Stockholm den 21 april 1925.

H. von Matérn.

Leg. läkare.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphörande av kammarrättens domsrett i vissa mål; och

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 10 § i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 130, i anledning av väckt motion angående förrättande av kommunal- och stadsfullmäktigeval vid samma förrättning som val av landstingsmän; och

nr 131, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet att vid val av suppleanter för landstingsmän utse personliga suppleanter.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 15, bevillningsutskottets betänkanden nr 22 och 23 samt första lagutskottets utlåtande nr 26.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 48, i anledning av riksdagens år 1924 församlade revisorers berättelse, angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 januari—30 juni 1923.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkterna 5 och 6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 7—11.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 49, i anledning av riksdagens år 1924 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924.

Statsutskottet, till vars förberedande behandling ovannämnda revisionsberättelse jämte de i anledning därav från vederbörande ämbetsverk och myndigheter till Kungl. Maj:t avgivna utlåtanden och förklaringar blivit hänvisad, hade efter tagen kännedom av dessa handlingar och inhämtande av de för ärendenas utredning i övrigt erforderliga upplysningar, i det föreliggande utlåtandet underställt riksdagens prövning de av revisorerna gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida påkalla yttrande.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

*Ang. upp-
handlingen för
arméns behov.*

I denna punkt hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder

dels för åvägabringande av ett fast ordnat samarbete mellan arméns och marinens intendentur i syfte att utnyttja för försvarets räkning upprättade verkstäder och fabriker på ändamålsenligaste sätt;

dels ock för att, i avbidan på resultatet av pågående försök med nytt slag av läder för arméns marschskodon, endast måtte upphandlas dylika skodon av sådant läder, som tidigare prövats och befunnits vara lämpligt.

Herr **Pålsson**: Herr talman! Vid denna paragraf av statsrevisorernas berättelse har herr Frändén och jag reserverat oss, därför att vi ansett, att revisorernas uttalande kunde tydas därhän, att prisfrågan icke skulle vara det avgörande momentet, utan huvudsaken vara att bereda arbete åt de verkstäder, som staten anlagt.

Skulle statsutskottets utlåtande i den föreliggande punkten kunna förstås på sådant sätt att prisfrågan är av mindre stor betydelse i förevarande avseende, vill jag ånyo opponera mig. Jag anser nämligen, att om varan är fullgod från såväl statens verkstäder som från enskilda företagare i branschen, bör staten göra sina upphandlingar med hänsyn till det billigaste priset. Skulle emellertid statsutskottets motivering kunna tydas därhän att ett annat

förfarande skall äga rum, så att, oavsett priset, man alltid skall bereda arbetstillgång för statens verkstäder, vill jag, herr talman, reservera mig emot en sådan tydning. Men då detta icke tillräckligt tydligt framgår av klämman i utskottsutlåtandet, har jag intet yrkande att göra.

*Ang. upp-
handlingen för
arméns behov.*
(Forts.)

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Det förhåller sig icke så som den föregående ärade talaren sade, att prisfrågan skulle hava varit likgiltig för revisorerna i detta fall och ej heller så vad statsutskottets uppfattning angår, men majoriteten har ansett, att man bör söka åstadkomma ett intimare samarbete mellan arméns och marinens myndigheter med hänsyn till denna beklädnadsverkstads utnyttjande i största möjliga utsträckning. Det är icke alldeles säkert, att det är god ekonomi, såsom herr Pålsson tycks vilja påstå, att man i alla fall skall lämna ut arbeten till enskilda verkstäder, under det att marinens beklädnadsverkstad står utan sysselsättning. I marinens beklädnadsverkstad är nämligen nedlagt ett kapital, och om denna verkstad står utan arbete, kan det hända, att det blir större förtjänst för staten, om man kan uppehålla driften vid den ifrågasatta verkstaden, än om man lämnar bort arbeten till enskilda företag, därför att tillverkningspriset skulle bli några ören billigare.

Emellertid hava, som sagt, revisorerna velat uttala önskvärdheten av att man för framtiden söker åstadkomma ett intimare samarbete i detta fall. Då skulle nämligen i en del fall å verkstaden kunna bedrivas arbeten, som hittills utförts av enskilda firmor.

Herr Pålsson: Herr talman! Utskottet har ju i sitt yttrande i denna punkt anfört: »Enligt utskottets mening måste det nämligen betecknas såsom misshushållning att, sedan man först med avsevärda kostnader anlagt en beklädnadsverkstad med skofabrik, icke utnyttja denna fabrik för statens räkning. Det ifrågasatta samarbetet synes emellertid icke böra avse allenast nu förevarande fall, utan samtliga för försvarets räkning anlagda verkstäder och fabriker.»

Av herr Johan Nilssons yttrande framgår, att beträffande statens upphandlingsväsende skall — under förutsättning att varan i de båda fallen är av lika fullgod beskaffenhet och prisskillnaden är endast några ören — man skall se på priset i alla fall och icke tyda den nu citerade meningen efter bokstaven.

Under sådana förhållanden har jag naturligtvis intet att anmärka emot utskottets utlåtande i denna punkt.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Inom utskottets första avdelning, där detta ärende handlagts, har man varit fullständigt ense om att, när nu staten har en beklädnadsverkstad i Karlskrona, det är nödvändigt, att myndigheterna se till att denna verkstad utnyttjas och att driften uppehålls, enär det icke är någon mening i att man först med stora kostnader anlägger en beklädnadsverkstad och sedan gör upphandlingarna hos enskilda firmor.

Det är naturligtvis myndigheternas skyldighet att ordna driften fullt rationellt och tidsenligt och att i största utsträckning tillgodose statens egna behov. Även om priset vid verkstaden i Karlskrona skulle ställa sig något högre, än om skodonen köptes i den öppna marknaden eller av enskilda tillverkare, blir i alla fall kostnaden per par säkerligen billigare för staten, därför att det är en hel del konstanta kostnader vid fabriken, som måste utgå även om fabriken icke har något att göra. Det ligger i sakens natur, och det känner varje industriidkare till.

Sedan riksdagen gått med på att en sådan verkstad som den i Karlskrona fått anläggas, vilken är fullständigt modern på alla områden, så måste det,

Ang. upp-
handlingen för
arméns behov.

(Forts.)

enligt min uppfattning, ordnas så att tillverkning där kan äga rum i den utsträckning fabriken kapacitet medger och i främsta rummet i den utsträckning, som är erforderlig för tillgodoseende av arméns och marinens behov.

Det har varit utskottets mening, att riksdagen för sin del måste uppställa detta krav, när myndigheterna tagit initiativet till och fått denna anläggning till stånd.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Jag vill bara med ett par ord understryka vad den siste ärade talaren anförde.

Denna fråga togs upp av revisionen vid det besök, som revisionen avlade vid beklädnadsverkstaden i Karlskrona och vid granskningen av arméförvaltningens upphandlingsväsende, emedan det visat sig, att arméförvaltningen, som igångsatt försök med nya marschskodon, under hand hade lämnat ut beställningar åt enskilda firmor till självkostnadspris plus 10 %. Detta hade arméförvaltningen gjort, som jag nämnde, till enskilda firmor. Samtidigt lämnades från marinens beklädnadsverkstad i Karlskrona den upplysningen, att man där måst avskeda arbetare, emedan man icke hade sysselsättning åt dem. Då man nu jämför dessa två saker, att, å ena sidan, marinens beklädnadsverkstad icke kunde bereda sysselsättning åt arbetarna därstädes och att, å andra sidan, arméförvaltningen under hand lämnat ut beställningar till enskilda företag, så synes det som om revisorerna skulle hava fullt fog för den erinran de gjort i detta avseende.

Den beställningen, som på detta sätt under hand utlämnades till självkostnadspris, medförde, att denna firma, till vilken förhandsbeställningen lämnades, därigenom kom i förhandsställning, då det sedan gällde att avgiva anbud för efterföljande beställning på dessa försöksskodon. Firman fick naturligtvis betalt, antager jag, för de självkostnader den hade i och för försöket, för läster och eventuell omändring av maskiner o. s. v., plus 10 %, och den fick också en annan förhandsställning, som icke är oviktig i detta avseende, nämligen den att hava sina kalkyler klara och sina prisberäkningar färdiga och således på ett noggrannare och säkrare sätt vara i tillfälle att delta i konkurrensen än marinens beklädnadsverkstad. En erinran emot arméförvaltningen i det hänseendet står också, synes det mig, i full överensstämmelse med vad riksdagen själv uttalade år 1917, då denna marinens beklädnadsverkstad beslöts. Vid det tillfället uttalade nämligen statsutskottet och riksdagen önskvärdheten av att denna verkstad utnyttjades i största möjliga utsträckning, då möjlighet syntes föreligga att i nämnda verkstad tillverka skodon för tillgodoseende av jämväl andra statens behov än marinens. Det synes mig som om i ett fall sådant som detta, då det gäller frågan om underhandsbeställning, det hade varit synnerligen lämpligt att taga marinens beklädnadsverkstad i anspråk.

Herr Pålsson har nu sagt, att detta är en prisfråga. Ja, det kan man säga, men vi skola komma ihåg, att staten i de fall, då staten lämnar ut beställning till enskilda firmor, får betala kontrollantarvoden, betala kostnaden för besiktning samt rese- och dagtraktamenten för sådana kontrollanter, men att något sådant icke behövs vid beställning hos marinens beklädnadsverkstad. Det är här icke fråga om att utöka driften eller att bygga till verkstaden, utan det är bara fråga om att hålla driften så pass uppe, att den förräntar det i verkstaden nedlagda kapitalet.

Det synes mig, herr talman, vara fullt fog för den erinran, som gjorts, och jag hemställer därför om bifall till statsutskottets yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkten 8.

Under finansdepartementet, § 31, hade revisorerna med utgångspunkt från ett av riksräkenskapsverket till Kungl. Maj:t överlämnat förslag till ny instruktion för ämbetsverket, avseende bland annat förändringar i räkenskapsgranskningens omfattning, gjort vissa uttalanden i fråga om balansen av ogran-skade räkenskaper i riksräkenskapsverket.

*Ang. riksräkenskaps-
verkets balans
av ogran-skade
räkenskaper.*

I anledning av vad revisorerna anfört hade riksräkenskapsverket avgivit förklaring.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten yttrat följande:

»Det av revisorerna påpekade förhållandet, att i riksräkenskapsverket förefinnes en högst avsevärd balans av ogran-skade räkenskaper, måste enligt utskottets mening vara ägnat att väcka uppmärksamhet, särskilt i betraktande av de betydande olägenheter, som härigenom uppstå för statsförvaltningen i dess helhet. Beträffande orsakerna till denna, i huvudsak under de senaste åren uppkomna balans, vilken vid tiden för revisionsberättelsens avlåtande innefattade räkenskaper även för år 1921, anser sig utskottet visserligen icke kunna göra något mera bestämt uttalande, men vill det dock synas utskottet, som om åtminstone en av anledningarna till det ogynnsamma läget vore att söka i själva planläggningen av räkenskapsgranskningen. Huru härmed än må förhålla sig, synes det nödvändigt att åtgärder vidtagas för ernående av ett snabbare resultat av det inom riksräkenskapsverket bedrivna granskningsarbetet. I sådant avseende vill utskottet meddela, att, enligt vad utskottet under hand från chefen för riksräkenskapsverket inhämtat, denne numera vidtagit sådana dispositioner, att den inom verket förefintliga räkenskapsbalansen till stor del redan under innevarande år samt balansen i dess helhet under första halvåret 1926 borde kunna hava avarbetats. Med hänsyn till de upplysningar, utskottet sålunda erhållit, synas några särskilda åtgärder icke för närvarande vara påkallade för balansens avveckling; och har utskottet på grund härav allenast ansett sig böra vad sålunda förekommit för riksdagen omförmåla.»

Herr Klefbeck: Herr talman! Jag ber om ursäkt, att jag ger mig in på ett ämne, om vars förberedande handläggning jag icke varit med. Men om jag gör detta, så beror det på att jag icke kan följa det uttalande, som gjorts på denna punkt.

I inledningen framhålles, att frågan om granskningen av taxeringslängderna inom riksräkenskapsverket länge legat ogynnsamt till, och utskottet säger, att detta berott på själva planläggningen av granskningen, och hoppas, att åt-

Ang. riks-
räkenskaps-
verkets balans
av ogranskade
räkenskaper.
(Forts.)

gärder skola vidtagas, så att detta granskningsarbete måtte kunna utföras snabbare.

Riksräkenskapsverkets chef har under hand förklarar, att han numera vidtagit sådana dispositioner, att balansen till stor del under innevarande år eller senast under förra halvåret 1926 skulle vara avarbetad, och så förklarar sig utskottet nöjt med detta. Om jag nu vill se läget sådant det i verkligheten är, såvitt jag har mig bekant, kan jag icke dela dessa optimistiska förhoppningar. Det är nämligen så, att utav 1922 års taxeringslängder, vilka det ju nu närmast gäller, ha hittills icke hunnit granskas inom riksräkenskapsverket mer än 8 läns längder och att granskningarna för 16 län och hela Stockholms stad återstå.

När förra årets proposition angående anslag till riksräkenskapsverket var före, så uttalades däri, att man skulle uppföra tvenne revisorer, bland andra, på indragningsstat, och Kungl. Maj:t sade då, att när man gjorde detta, så åsyftade man att bereda riksräkenskapsverket under en kortare övergångstid arbetshjälp. Denna arbetskraft skulle då i första rummet tagas i anspråk för granskning av taxeringslängderna. Men dessa två revisorer hava, såvitt jag har mig bekant, placerats på *andra* avdelningar än dem, som ha att göra med granskningen av taxeringslängderna, och därför är nu resultatet det, som jag anförde nyss, att det ännu denna dag återstår att granska taxeringslängderna för 16 län och Stockholms stad för år 1922.

Förhållandet är ju det, att om icke dessa taxeringslängder hinna granskas innan december månad i år och eventuella anmärkningar hinna delgivas vederbörande skattskyldiga, äro dessa senare fria från varje anspråk från statens sida. Det synes mig sålunda som om läget svårligen kan betecknas såsom så förhoppningsfullt som i dessa handlingar uttalas. Jag har endast velat ge uttryck åt detta, och jag har intet yrkande att framställa.

Herr **Rosén**: Det är alldeles riktigt, vad herr Klefbeck anförde, att i fjolårets proposition nr 121 ställdes i utsikt, att en del arbetskrafter skulle tagas i anspråk för granskning av taxeringslängderna, vilken granskning låg efter rätt betydligt. Detta har emellertid icke skett. Ingen personal har överflyttats till denna granskning, som fortfarande ligger betydligt efter. Det förhåller sig på det sättet, att statsrevisorerna i slutet av november 1924 be-
gärde och fingo uppgifter från riksräkenskapsverket, hur det förhöll sig med balansen. Av den uppgift, som avser nu ifrågavarande längder, framgår, att den 1 oktober 1924 alla mantalslängder för år 1921 voro ogranskade. Av taxeringslängderna för samma år återstod en del skattegranskning för vissa städer och summeringen för en hel del län. För 1922 voro samtliga mantalslängder och taxeringslängder ogranskade, och förhållandet var enahanda beträffande 1923. Det oaktat och fastän verkets chef hade påpekat, att det behövdes förstärkning av arbetskrafterna för denna granskning, så har någon överflyttning av arbetskrafter dit icke ägt rum. För min del måste jag beteckna detta såsom oförsvarligt. Det påpekades i fjolårets statsverksproposition, att det både för de skattskyldiga och för staten vore av intresse, att denna granskning så fort som möjligt bleve utförd, men det oaktat har man icke ansett sig böra påskynda detta arbete.

Det är inte bara i fråga om taxeringslängderna man ligger efter. Det finns en hel lång rad verk och institutioner, vilkas räkenskaper enligt riksräkenskapsverkets förutnämnda uppgift lågo ogranskade för åren 1921, 1922, 1923 och 1924. Det är många sådana institutioner, särskilt läroverk, seminarier och andra, vilkas räkenskaper sålunda icke någon gång granskats, sedan riksräkenskapsverket kom till. Det måste därför på det högsta förvåna mig, att chefen för riksräkenskapsverket kunnat ställa i utsikt, att balansen i sin hel-

het skulle kunna vara avarbetad under första halvåret 1926. Ämnar man infria det löftet, så lär det väl bli ganska dåligt med den granskning, som kommer att utföras.

*Ang. riks-
räkenskaps-
verkets balans
av ogranskade
räkenskaper.
(Forts.)*

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, lades nu ifrågavarande punkt till handlingarna.

Punkterna 9—11.

Lades till handlingarna.

Punkten 12.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande av beskickningshus i Washington;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillbyggnadsarbeten vid kungl. biblioteket;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under eklelesiastikåret 1925—1926 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt biskoparna i Härnösands stift E. F. Lönegren och i Luleå stift O. Bergqvist m. m.; samt

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ombyggnadsarbeten vid karolinska mediko-kirurgiska institutet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna statsutskottets memorial nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med tillkännagivande att en i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln bebådad framställning angående tillbyggnadsarbeten å serafimerlasarettet icke kommer att föreläggas riksdagen.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till Lunds stad av vissa byggnader å förutvarande tomten för folkskoleseminariet i Lund m. m.;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av viss del av folkskoleseminariets i Karlstad tomtområde mot annan mark;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av fortsättningsskola med endast en årskurs; samt

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare medel för iordningställande av trädgården vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo samt företogs punktvis och momentvis till avgörande banko-
utskottets utlåtande nr 30, i anledning av väckta motioner om pensioner eller
understöd åt efterlevande till vissa i försvarsväsendets tjänst anställda per-
soner.

Punkten 1.

Mom. a).

*Ang.
understöd åt
förmannen
B. F.
Anderssons
änka och barn.*

I en inom första kammaren av herr *Östergren* väckt motion, nr 31, hade
hemställts, det riksdagen ville medgiva, att förmannen vid Kungl. flottans
varv i Karlskrona Bror Frans Anderssons änka Hedvig Charlotta Andersson,
född Karlsson, och makarnas tre minderåriga barn Frans Gunnar, Bror Len-
nart och Karl Olof, finge från och med den 1 januari 1925 åtnjuta en årlig
pension att utgå å allmänna indragningsstaten, till änkan under hennes åter-
stående livstid, så länge hon förbleve i sitt nuvarande änkestånd, med fyra-
hundra kronor, samt med etthundrafemtio kronor åt vardera barnet tills det
fyllt 18 år.

Utskottet hade i det nu ifrågakommande momentet på återropade grunder hem-
ställt, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motion I: 31 medgiva,
att vart och ett av avlidne förmannen Bror Frans Anderssons och hans efter-
lämnade änka Hedvig Charlotta Anderssons, född Karlsson, minderåriga barn
Frans Gustaf, Bror Lennart och Karl Olof finge från och med den 1 januari
1925 till och med utgången av det kalenderår, under vilket barnet uppnådde
18 års ålder, från allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av
etthundra kronor.

Vid berörda moment hade reservation avgivits av herr *Östergren*, som yrkat,
att riksdagen, i anledning av förevarande motion I: 31, måtte medgiva, att för-
mannen Bror Frans Anderssons änka Hedvig Charlotta Andersson, född Karls-
son, och makarnas minderåriga barn Frans Gustaf, Bror Lennart och Karl
Olof finge från och med den 1 januari 1925 å allmänna indragningsstaten upp-
bära årliga understöd, änkan under sin återstående livstid, så länge hon för-
bleve i sitt nuvarande änkestånd, med tvåhundra kronor, samt vart och ett av
barnen till och med utgången av det kalenderår, under vilket det uppnådde 18
års ålder, med etthundra kronor.

Herr Östergren: Herr talman! Jag har i den föreliggande punkten icke
kunnat förena mig med utskottets slut. Jag har nämligen ansett, att i detta
fall även någon änkepension borde ifrågakomma. Mannen till denna änka
Andersson har varit anställd vid flottan i 27 år. Han antogs 1896 och kvar-
stod i oavbruten tjänst till slutet av 1923. År 1916 antogs han till förman och
avdelningsföreståndare för den plats, som han under hela tiden varit anställd
på, nämligen modellsnickariavdelningen. Han hade dessförinnan avlagt verk-
mästarexamen, så att han var kompetent till den befattning han blev utnämnd
till. Arbetsstyrkan på den plats han var förman för varierade i regel mellan
10 och 14 personer och han var där kompetent till såväl arbete som ledarskap.
Verkstadsingenjören, hans närmaste chef, yttrar om hans personlighet sålunda:

»På grund av hans ställning som avdelningsföreståndare och på grund av
hans fackmanna- och personliga egenskaper föreslog jag, som sedan den 1 juli
1918 varit hans arbetschef, honom till befördran till mästar och månadslöna-
re, i likhet med vad de allra flesta andra avdelningsföreståndare äro, men på
grund av de restriktiva bestämmelser för månadslönarens anställande, som gäll-
de på varvet, har mitt förslag ej vunnit bifall.

Andersson fullgjorde sina åligganden med stor duglighet och aldrig svi-

kande plikttrohet till full belåtenhet. Hans trogna strävan för det helas bästa gjorde samarbetet med kamrater synnerligen lätt. Hans uppförande var i allo hedrande.»

Jag menar att med hänsyn till detta utlåtande från hans chef och den ställning han innehade är detta fall icke alldeles liktydigt med alla andra fall som förekomma. Det bör i någon mån, menar jag, berättiga hans efterlevande till någon sorts företräde till familjepension. Han skötte en mästartjänst, men var icke befordrad. Denna tjänst hade, om han varit befordrad, berättigat familjen till den pension, som är tillförsäkrad underofficerare vid flottan.

Under sådana förhållanden anser jag att änkan som sagt bör tilldelas något. Statskontoret har gått emot denna åsikt och har yttrat, att det inte förekommit något föregående fall av liknande art, varför statskontoret inskränkt sig till att föreslå pension endast åt barnen med 100 kronor vardera. Gentemot invändningen, att något behov av högre understöd åt denna familj icke föreligger, kan jag även åberopa det läkarintyg, som är bifogat motionen och där det meddelas, att ett av barnen lider av tuberkulos. Genom att kvinnan har tre barn, varav ett sjukt, att underhålla och tillse, är hon förhindrad att i större utsträckning själv sörja för sig och sina barn. Som motiv till att såväl statskontoret som bankoutskottet avstyrkt framställningen åberopas den låga ålder hon innehar. Hon är 46 år eller på det 47:de. Men denna princip upprätthåller icke statskontoret i andra fall. Det har nämligen föreslagit familjepensioner till änkor med 3 eller 4 års yngre levnadsålder än den nu ifrågasvarande, fastän icke till daglönarens änkor utan till månadslönarens, vilka sistnämnda dock icke haft högre ställning än vad denne man hade i sitt arbete.

Bankoutskottet har icke i detta fall varit enigt. Jag är visserligen ensam reservant, men emot bankoutskottets förslag ha stått fyra. Vi ha varit två, som röstat emot, och två, som nedlagt sina röster på grund av att något liknande fall förut icke förekommit, där såväl änkepension som barnpension beviljats. Jag tror att här i alla fall är tillräckligt vägande skäl för att riksdagen skall bevilja detta lilla understöd, som jag föreslagit i reservationen, nämligen 200 kronor för änkan och 100 kronor för varje barn. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr Vindahl: Herr talman! I ett sådant här ärende är det naturligtvis mycket motbjudande att stå upp och göra invändningar mot ett så jämförelsevis blygsamt understöd, som är föreslaget i reservationen. Ätminstone för utskottet har det emellertid funnits fullt bärande skäl för den ståndpunkt vi inlagt. Motionären har med hänsyn till den anställning, som denna änkas man har haft och på grund av den tjänstetid han kunnat räkna i statens tjänst, ansett, att han borde ställas på en helt annan linje än som skett i övriga liknande fall. Enligt motionen har mannen haft en sådan ställning, att han varit förman, men av handlingarna framgår att han icke varit det; han har icke haft en sådan anställning, att han själv varit pensionsberättigad. Nu ha i vissa fall även änkor efter sådana befattningshavare, som själva icke haft pensionsrätt, av riksdagen beviljats mindre understöd, och även i detta fall har utskottet gjort som det brukar göra, nämligen gått till statskontoret för att höra dess mening. Av bankoutskottets utlåtande framgår mycket tydligt vad som är statskontorets mening. Det heter nämligen:

»Visserligen har riksdagen i många fall beviljat årliga understöd åt änkor efter sådana befattningshavare i statens tjänst, vilka icke varit i tillfälle att sörja för sina efterlevande genom att ingå i någon av staten understödd kassa för familjepensionering. Men för beviljande av understöd av nu ifrågasvarande slag har dock alltid såsom förutsättning gällt, att särskilt ömmande omstän-

*Ang.
understöd åt
förmannen
B. F.
Anderssons
änka och barn.
(Forts.)*

*Ang.
understöd åt
förmannen
B. F.
Anderssons
änka och barn.
(Forts.)*

digheter kunna anses föreligga; och så har ansetts vara förhållandet, då änka varit antingen till följd av hög ålder eller på grund av sjukdom oförmögen till arbete och tillika befunnits vara medellös och i saknad av anhöriga, som ansetts kunna och böra draga försorg om henne. Där det icke blivit styrkt, att dylika särskilt ömmande förhållanden förelegat, har det ansetts betänkligt att av statsmedel bereda änkepension.»

För att i alla fall göra något har riksdagen i flera fall i stället för änkepension berett de efterlevande, där det funnits minderåriga barn, ett understöd åt barnen, tills dessa uppnått viss ålder, nämligen 18 år. I detta fall har då utskottet följt den mening, som tidigare tillämpats i riksdagen, den mening, som också är uttalad av statskontoret. Men reservanten, herr Östergren, föreslår i stället, att man skall gå in på en helt annan princip och bevilja såväl änkan som barnen understöd i fortsättningen. Det kan väl ändå inte vara riktigt lämpligt, att, då befattningshavaren själv icke haft rätt att uppbära pension, man skulle bereda hans efterlevande såväl änkepension som understöd åt barnen. Jag kan undra, var det egentligen skulle sluta och vart det skulle ta vägen, om man skulle tillämpa en sådan princip.

Det synes sålunda, som om alla skäl talade för, att man här följde utskottet. Utskottet har icke velat ställa sig avvisande, utan har ställt sig fullt förståeligt till det behov, som gör sig gällande, men detta behov har man ansett vara lämpligare att söka avhjälpa genom att barnen få något understöd, tills de komma till sådan ålder, att de själva kunna försörja sig och kanske också bidra till sin mors underhåll. Under sådana förhållanden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan under mom. a i den föreliggande punkten.

Herr Östergren: Den föregående ärade talaren säger, att detta skulle vara en ny princip, och detta kan ju vara i så måtto, att då personen i fråga icke dött genom sjukdom, ådragen under arbetet, har icke såväl änke- som barnpension beviljats, men i sådana fall, där någon olyckshändelse kunnat påvisas eller sjukdomen ådragits i tjänsten finnas exempel på att såväl änkor som barn ha beviljats understöd. Nu kan det ju icke sägas, att denne man ådragit sig sin sjukdom i tjänsten; han dog av kräftsjukdom och det är ju en sjukdom, som icke gärna kan påvisas vara av denna natur.

Den föregående talaren nämnde, om jag inte fattade honom fel, att det icke kunde påvisas av handlingarna, att han varit förman. Jo, det framgår mycket väl av handlingarna; han har varit förman i sju år, men han var icke mästare, så han hade icke tillträde till flottans pensionskassa. Vidare säger den föregående talaren, att han icke själv var berättigad till pension. Jo, han var själv berättigad till pension, han var berättigad till förmanspension men icke till mästarpension. Han stod sålunda i en kategori, som var berättigad till pension, och därför kan det i någon mån sägas, att familjen bör ses tillgodo efter hans död.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande momentet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid momentet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. c).

I en inom andra kammaren av herr *Törnkvist* i Karlskrona väckt motion, nr 161, hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta tillerkänna avlidne f. d. daglönaren vid Karlskrona kronovarv nr 1328 Otto Ferdinand Jonassons änka, Helena Jonasson, ett årligt understöd av 300 kronor, att utgå från 1 januari 1925 under hennes återstående livstid.

Ang.
understöd åt
f. daglönaren
O. F.
Jonassons
änka.

Utskottet hade i det nu föredragna momentet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte i anledning av förenämnda motion II:161 medgiva, att avlidne daglönaren Otto Ferdinand Jonassons änka Helena Maria Jonasson finge från och med den 1 januari 1925 under sin återstående livstid, så länge hon förbleve i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av två hundra kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Gustafsson* i Stensholm, *Bäcklund*, *Östergren*, *Höglund* och *Paulsen*, vilka hemställt, att riksdagen, i anledning av motionen II:161, måtte medgiva, att avlidne daglönaren Otto Ferdinand Jonassons änka Helena Maria Jonasson finge från och med den 1 januari 1925 under sin återstående livstid, så länge hon förbleve i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av trehundra kronor.

Herr Östergren: Herr talman! I denna fråga har också inom utskottet rått mycket skiljaktiga meningar. Statskontoret har här tillstyrkt det i motionen föreslagna beloppet åt nämnda änka Jonasson, 300 kronor. Statskontoret har icke haft något att erinra mot detta belopp, som ju sedan många år tillbaka varit gängse såsom understöd åt änkor efter gamla arbetare på olika platser, däribland särskilt vid Karl Gustavs stads gevärsfaktori i Eskilstuna, som vi flera gånger haft att behandla. Det är sålunda ingenting nytt, om vi bevilja en sådan pension åt denna änka, och icke kan det väl heller anses vara ett alltför högt belopp att existera på. En jämförelse mellan de olika platserna visar, att levnadsförhållandena i Eskilstuna och Karlskrona äro likartade, varför det icke kan sägas föreligga något motiv för att en änka där nere skall beviljas 100 kronor mindre än ankorna i Eskilstuna.

Jag ber att få understödja det i motionen framförda önskemålet om ett understöd i detta fall av 300 kronor, vilket är detsamma som statskontoret tillstyrkt. Yrkar bifall till reservationen.

Herr Vindahl: Det har anmärkts mot bankoutskottet, att det här visat alltför stor återhållsamhet, men jag tillåter mig erinra därom att under flera liknande tillfällen, då det begärts och beviljats pensioner eller understöd åt änkor efter daglönare, ha dessa understöd i regel satts till 200 kronor. Det har utskottet också nu föreslagit. I följd förekom till exempel en framställning om understöd åt en änka efter daglönaren Abraham Olsson, som också bestämdes till 200 kronor, och det har icke framförts något annat skäl att i detta fall höja pensionsbeloppet, än att det begärts 300 kronor och att statskontoret icke sett upp på denna punkt, utan tillstyrkt bifall till ett belopp av 300 kronor. Det skulle givetvis verka obegripligt, om under i övrigt liknande omständigheter den ena änkan skulle få 200 kronor och den andra 300. Nästa gång kommer man kanske med begäran om 400 kronor, och man vet då icke var det slutar. Detta är icke riktigt, utan man får på något sätt söka skipa rätt och skapa rättvisa. Jag vill fästa uppmärksamheten på en sak. Man säger nu, att 300 kronor är icke för mycket. Nej för all del! Vem säger att det är för mycket? Men jag fäster uppmärksamheten på, att det här icke är 200 eller 300 kronor det gäller, utan till detta kommer först ett pensionstillägg på 90 kronor; således, med det

Ang.
understöd åt
f. daglönaren
O. F.
Jonassons
änka.
(Forts.)

föreslagna beloppet 200 kronor skulle det bli 290 kronor, och det är bra nära det belopp, som föreslås av motionären. Därtill kommer, att på de lägre pensionerna har man dyrtidstillägg efter förmånligaste grunder. Således en pension på 200 kronor utgör i verkligheten 520 kronor med den levnadskostnadsindex, som för närvarande gäller. Det rör sig således icke om 200 kronor utan om 520 kronor, och skulle pensionen bestämmas till 300 kronor skulle den utgå med ett belopp av omkring 700 kronor. Det är de belopp, som det realiter rör sig om.

Alla skäl synas mig då tala för, att man bör följa utskottet, och särskilt på den grund att liknande understöd i allmänhet brukas lämnas till änkor efter män i jämförliga ställningar. Undantag har visserligen gjorts i fråga om änkor efter personer, anställda vid gevärsfaktoriet i Eskilstuna, men detta är en sak som kanske kommit till litet hastigt; man tänkte icke på att dyrtidstillägget skulle bli så stort som det sedermera blivit. Sälunda har det kommit in en ojämnhet som gör, att det icke är bra såsom det nu är. Det kan å andra sidan icke vara anledning för riksdagen, därför att man kan åberopa ojämnheter i vissa fall, att gå in för att höja alla dylika pensioner. Det synes sålunda vara på fullgoda skäl och goda grunder, som utskottet kommit till sitt resultat, var-till jag följaktligen ber att få yrka bifall.

Herr Gustafsson, Karl: Herr greve och talman! Då den siste ärade talaren gjorde en jämförelse mellan en änka, som förut fått pension av 200 kronor, och denna, som nu föreslås, så är det visserligen överensstämmande med verkliga förhållandet vad han nämnde, men den ekonomiska ställningen för den, som fick pension förlidet år, var betydligt bättre: där fanns en förmögenhet av 6,000 kronor i det boet. Det torde vara en liten skillnad, då här icke finnes någon förmögenhet. I övrigt får jag säga, att det är svårt för oss i bankoutskottet i många fall att skipa rättvisa med alla dessa små pensioner, som vi ha att behandla. I ena fallet har kanske statskontoret tillstyrkt pension till ett belopp av 200 kronor, men i detta fall har det tillstyrkt 300 kronor. I andra fall är det kanske icke så lätt att komma fram till en fix summa, men då vi första gången preliminärt behandlade denna fråga, kommo vi överens om den summa herr Vindahl talade för, nämligen 200 kronor. Men vid justeringen kommo vi underfund med att de flesta övriga änkor, som i år fått pension och befunno sig i liknande omständigheter som den nu föreslagna, få 300 kronor, vilket innebär en skillnad, som icke är så trevlig vare sig för utskottet eller möjligtvis för en del övriga ledamöter inom riksdagen. På grund av dessa skäl har jag, herr talman, anslutit mig till reservationen, ty jag anser det ej vara rätt att under samma år en änka får stanna vid en pension på 200 kronor, under det en annan får 300 kronor, då de äro i liknande omständigheter.

Med dessa få ord får jag, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Herr Vindahl: Jag vet icke om det riktigt håller streck, vad den föregående talaren sade att man under samma år bör bevilja liknande pensioner för alla änkor; det har förut icke ansetts riktigt. Under samma år ha beviljats pension åt änkor efter personer anställda vid Karl Gustavs stads gevärsfaktori i Eskilstuna och åt andra änkor efter daglönare på andra håll, men det har alltid gjorts skillnad på dessa fall. Det har varit 200 kronors pension till daglönaränkor, men däremot ha ankorna efter personer vid gevärsfaktoriet fått pensioner till belopp av 300 kronor, och detta är ingen ojämnhet som uppkommit i år, utan den har även funnits tidigare. Det synes mig vara riktigast att man håller sig något så när vid liknande linjer även framdeles, så att vi icke komma ut på något fullständigt oberäkneligt, och så att det icke går runt som en karusell med alltsammans genom att ena gången besluta si och andra gången

så. Därför ber jag, herr talman, att fortfarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang.
understöd åt
f. daglönaren
O. F.
Jonassons
änka.
(Forts.)

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de därunder framkomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande momentet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Gustafsson i Stensholm m. fl. vid momentet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Östergren* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 30 punkten 1 mom. c), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Gustafsson i Stensholm m. fl. vid momentet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Mom. d) och e).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls. _____

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m. _____

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 32, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Konungen angående utsträckt pensionsrätt för befattningshavare inom fattigvård och barnavård.

Utskottets hemställan bifölls. _____

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 33, i anledning av särskilda utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar rörande pensioner åt dels vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer, dels ock efterlevande till vissa i försvarsväsendets tjänst anställda personer.

Punkterna 1—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. pension
 åt änkan
 Anna Clara
 Hammar. *Punkten 33.*

Under punkt 6:o av propositionen nr 159 hade föreslagits, att riksdagen måtte medgiva, att månadslönaren vid flottans varv i Karlskrona Axel Irenaius Persson Hammars änka Anna Clara Hammar, född Danielsson, finge från och med den 1 januari 1925, så länge hon förblive i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 350 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning, måtte medgiva, att vardera av avlidne månadslönaren vid flottans varv i Karlskrona Axel Irenaius Persson Hammars och hans efterlämnade änka Anna Clara Hammars, född Danielsson, minderåriga barn Axel Sigurd och Karl Lennart finge från och med den 1 januari 1925 till och med utgången av det kalenderår, under vilket barnet uppnådde 18 års ålder, från allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av etthundra kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Gustafsson* i *Stensholm*, *Borggren*, *Bäcklund*, *Östergren* och *Paulsen* ansett, att utskottets utlåtande och förslag bort hava följande lydelse:

»På grund av vad i propositionen anförts har utskottet funnit sig böra tillstyrka, att pension av statsmedel beviljas änkan Hammar. Beloppet av denna pension har utskottet emellertid, med hänsyn till vad i allmänhet i liknande fall pläгат beviljas, ansett böra begränsas till 300 kronor årligen.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning, må medgiva, att månadslönaren vid flottans varv i Karlskrona Axel Irenaius Persson Hammars änka Anna Clara Hammar, född Danielsson, må från och med den 1 januari 1925, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av trehundra kronor.»

Herr Gustafsson, Karl: Vid denna punkt har Kungl. Maj:t gått fram med en proposition om pension åt en änka å 300 kronor, men utskottsmajoriteten har på vissa skäl stannat vid att endast bevilja understöd till barnen. Man har varit tveksam i vissa fall: om änkan kan vara så i behov, eller om mannen haft sådan tjänsteställning, att det kan göras anspråk på pension åt hans efterlämnade änka. Dock har jag i detta fall icke kunna gå med på utskottets hemställan. Då denne man under många år tjänat vid detta verk, vid flottans station i Karlskrona, såsom ritare och konstruktör samt där uppburit en avlöning till ett belopp av 4,700 kronor, anser jag för min del att mannen varit till verklig hjälp samt en god medborgare och således uppfyllt de fordringar som vanligen uppställas, för att en i små omständigheter efterlämnad änka skall erhålla pension från stat vid mannens fränfalle. I detta fall har Kungl. Maj:t liksom i flera liknande fall gjort framställning om pensions beviljande, och jag får därför, herr talman, yrka bifall till reservationen, således att ifrågavarande änka må uppbära en årlig pension av 300 kronor.

Om denna hemställan bifalles, bortfaller naturligtvis förslaget om understöd till barnen; det står icke något därom i motiveringen, men det var ju endast förslaget om pension till änkan.

Herr Vindahl: Ja, det skulle vara ett nytt skäl som den föregående ärade talaren anförde, varför man skulle gå med på reservationen, och det var att mannen varit en duktig karl och en god medborgare. Ett sådant skäl är väl icke något nytt, utan man bör väl räkna med att varje medborgare skall vara sådan, allra helst om man skall komma fram med begäran om pension, såsom

man här gjort. I detta fall ligger saken lika såsom i det första fallet, som nyss behandlades. Det är bara den skillnaden, att framställning här kommit från Kungl. Maj:t, under det förra gången förslag väcktes på motionsvägen. I båda fallen har statskontoret yttrat sig, och vad svarade statskontoret, då det gällde den person, varom förslag framställdes på motionsvägen? Då säger det, att för beviljande av understöd det alltid utgjort en förutsättning, att särskilt ömmande omständigheter skulle föreligga och så ansåg man förhållandet varit, då änkan antingen till följd av hög ålder eller på grund av sjukdom varit oförmögen till arbete. Detta var också skälet varför man lämnade pension till den förstnämnda änkan. I andra fall har man gått på den linjen att man lämnat barnen understöd.

I nu föreliggande fall har saken inkommit genom Kungl. Maj:t till statskontoret, och då säger statskontoret helt enkelt, att statskontoret tillstyrker bifall till den av marinförvaltningen gjorda hemställan. Här går således statskontoret alldeles runt i stället för att såsom i det tidigare fallet påpeka, att när icke särskilt ömmande omständigheter föreläge, har man icke lämnat änkan pension, utan det har varit barnen som fått understöd. I detta fall däremot, när saken kommit från Kungl. Maj:t, har man utan vidare tillstyrkt bifall. Men när utskottet granskat och gjort jämförelse mellan de olika fallen, har det uppenbarligen varit nödvändigt att göra rättelse, och därvid har man kommit till samma ståndpunkt, som förut varit gällande. Utskottet ömmar för de föreliggande förhållandena, säger att här finnes behov och anser därför lämpligt, att man bör giva barnen understöd.

Vidare får jag påpeka, att änkan i detta fall är endast 43 år gammal. Är det då lämpligt att i ena fallet avslå och i det andra bifalla? I förra fallet sade man, att änkan var för ung, men i detta fallet är hon yngre än i det föregående. Allt synes sålunda tala för att man i någon mån söker bringa reda och ordning och detta gör man, om man går med på utskottets förslag, var till jag ber att få yrka bifall.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på uttagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 34 och 35.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 34, i anledning av vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32.

I en till riksdagen avlåten, den 13 mars 1925 dagtecknad proposition, nr 124, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förre torvskoleföreståndaren John Hallmén finge, räknat från och med den 1 januari 1925, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av ettusen kronor.

*Ang.
understöd åt
f. torvskole-
föreståndaren
J. Hallmén.*

Ang.
understöd åt
f. torvskole-
föreståndaren
J. Hallmén.
(Forts.)

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Reservation hade anmälts av herr *Lindley*, som yrkat avslag å Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Lindley: Jag har icke kunnat undgå att avgiva reservation vid denna punkt, emedan jag anser det för utskottet vara av stor vikt och betydelse att fästa kammarens uppmärksamhet på ett fall som detta, därför att här är fråga om en princip, som innebär konsekvenser, vilka kunna bli mycket långt gående i framtiden. Vad innebär i realiteten denna framställning från Kungl. Maj:t? Jo, staten skall taga på sig ansvaret för pensionering av tjänstemän, anställda i föreningar och institutioner, som i likhet med denna ha statligt understöd. Nu är det ju ett faktum, som vi icke må glömma bort, nämligen att det är en oerhörd massa av föreningar och institutioner, som åtnjuta statligt understöd, och på olika områden kräves numera statens medverkan och statsunderstöd, som även lämnas till allmännyttiga föreningar och företag. Nu är det så, att när man börjar pensionera tjänstemän, anställda i sådana företag, återkomma givetvis sedermera många sådana fall; de komma gång efter annan, det blir fler och fler av liknande art, så att vi verkligt få bereda oss på en oerhörd mängd pensionärer, som staten måste taga hand om. Det sades en gång, att den största faran för Nordamerikas förenta stater var, att om ett antal år pensionsväsendet skulle ha utvecklats sig därhän, att Förenta staterna skulle få en oerhörd massa pensionärer, och det är icke utan att det tenderar något i samma riktning även här. Uppfinningsförmågan är ganska stor att, vid sådana förhållanden, som här föreligga, anknyta krav på staten, och givetvis måste man i ett fall sådant som detta säga sig, att det goda hjärtat borde få tala. Den förening, där den ifrågavarande personen varit anställd och haft sin verksamhet, har åtnjutit statsunderstöd, som under loppet av fjorton år uppgått till sammanlagt 123,000 kronor; fördelas denna summa på vart år, blir det 9,000 kronor om året, som föreningen kommit i åtnjutande av. Såvitt jag förstår, har största delen av detta statliga bidrag utgått under krisåren, då man var särskilt intresserad av att understödja den ifrågavarande verksamheten. Nu vill jag påpeka, att här föreligger ett sådant ömmande fall som att en person, vilken varit anställd såsom chef vid ett företag av detta slag, är oförmögen till arbete, utblottad och sålunda väl i behov av understöd. Den ifrågavarande föreningen är upplöst, och följaktligen kan han icke påräkna understöd därifrån, utan det skulle då bli staten, som får träda till och lämna pension eller understöd. I detta fall åberopas, att personen är blind, men nästa gång kommer kanske att till pension föreslås någon, som är mindre ofärdig, någon som t. ex. är vindögd eller plattfotad eller som har någon annan skröplighet, så att alltid kommer man fram och åberopar särskilda omständigheter, som göra att personerna i fråga icke ha möjlighet att själva försörja sig efter avgång. Så att det kommer att bli fler och fler; till sist försvinner nog varje sådan gräns, så att endast åldersfrågan blir avgörande, hur länge de varit anställda. Jag är övertygad att om man slår in på denna väg och börjar med att lämna understöd i dylika fall, så kan man förutsäga, att det kommer att finnas många andra liknande. Man kommer att säga: förra gången var det en föreståndare för en torvskola som fick statsunderstöd, och jag är övertygad om att många dylika krav komma att ställas på staten för pensionering. Man behöver blott tänka sig, vilka föreningar och vilka institutioner som åtnjuta statsunderstöd. Det finnes sådana både för konst och litteratur, operan och allt annat sådant, och i fråga om dessa kommer man säkerligen att åberopa detta såsom ett precedensfall.

Jag har därför velat fästa kammarens uppmärksamhet på frågan, så att den icke går alldeles obemärkt förbi och så att man icke fattar beslut utan att tänka på konsekvenserna. Jag erkänner villigt, att fallet är verkligen ömmande och att det goda hjärtat skulle kunna få tala, men i den mån vi här låta det goda hjärtat tala, få vi betala så oerhört mycket för vår handling, ty vi äro icke fullt på det klara med vad följderna bliva för framtiden. Det är därför, herr talman, jag känner mig föranlåten att yrka avslag på Kungl. Maj:ts framställning.

Ang.
understöd åt
f. torvskole-
föreståndaren
J. Hallmén.
(Forts.)

Herr Gustafsson, Karl: Det var en smula förvånande för mig, att utskottet besymlas för att vid behandling av denna fråga icke ha tänkt på konsekvenserna. Utskottet har under många år i dylika fall varit förfärligt rädd för konsekvenserna av sina handlingar, och jag för min del är i vanliga fall lika rädd som den föregående talaren för konsekvenserna av beslut i pensionsfrågor. Men man kan icke tänka, att det i många fall skall komma upp frågor om understöd åt personer, som äro i samma belägenhet som den ifrågavarande, ty denne person är blind och kan icke försörja sig med eget arbete. Vi veta, att den torvindustriförening, som skulle stå i ansvar för sin personal, egentligen varit ett bolag, som under kristiden nedlade kostnader på undervisning vid torvskolan i Markaryd för att komma fram till ett bättre utnyttjande av landets torvtillgångar samt för att bringa torvfrågan i bättre läge än förut. Detta bolag hade icke något eget kapital, utan rörde sig huvudsakligen med de statsmedel, som beviljats detsamma — det var en ny form, som staten använde till befordrande av torvindustrien, ett experiment bland många andra som vi fingo underkasta oss under kristiden. Då vi veta, att denne man, vilken i stor utsträckning hade personalens utbildning om hand, nu har ådragit sig skada, så att han är blind och icke kan försörja sig med eget arbete och därtill är fattig, anser jag att kammaren bör behjerta den framställning Kungl. Maj:t gjort, och hemställer, att kammaren måtte bifalla utskottets i överensstämmelse därmed gjorda yrkande.

Herr Vindahl: Först skulle jag vilja säga, att jag i allt väsentligt delar herr Lindleys uppfattning, att det icke är riktigt att, så fort en verksamhet av en eller annan art får understöd av statsmedel, därmed skall följa, att staten är skyldig att åtaga sig pensionsansvar för vederbörande tjänstemän. Utskottet understryker också tydligt den meningen, att den omständigheten att skolan åtnjutit statsunderstöd icke heller i och för sig bör utgöra skäl för att ens av billighetshänsyn utverka en sådan pension. Således har utskottet tagit avstånd från den meningen, att det skulle vara en statens skyldighet.

Men det är en annan omständighet, som gjort att utskottet lämnat sin medverkan i det här fallet, och det är den, att mannen i fråga är blind och blivit det under den tid han arbetade i torvskolan, vilken hade statsunderstöd. I varje fall, när han slutade sitt arbete, var han i den belägenheten, att han måste på ett eller annat sätt beredas hjälp, och då har utskottet ansett, att hans arbete varit av sådan karaktär och av sådan art, att det kommit det allmänna till godo i stor omfattning, och då har utskottet med hänsyn till föreliggande omständigheter gått med på Kungl. Maj:ts förslag och föreslagit ett understöd av 1,000 kronor. Jag ber för min del att få yrka bifall härtill, med understrykande av att det icke är någon som helst skyldighet från statens sida att bevilja honom pension, utan att det endast är de ömmande omständigheter, vari han befinner sig, som äro motivet härtill.

Ang.
understöd åt
f. torvskole-
föreståndaren
J. Hallmén.
(Forts.)

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående obligatorisk ansvarsförsäkring för motorfordon m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om ändring i pensionsförsäkringslagen. Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock fyra i ämnet väckta motioner.

Genom en den 6 mars 1925 dagtecknad proposition, nr 91, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft fyra i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 210, av herr *Gabrielsson*, samt

inom andra kammaren

nr 299, av herr *Heiding*,

nr 371, av herrar *Johansson* i Edsbyn och *Lundén*, ävensom

nr 375, av herr *Johansson* i Edsbyn.

I motionerna I: 210 och II: 371 hade hemställts, att riksdagen måtte vidtaga sådan ändring av det i propositionen innefattade förslaget, att kommuner, som så önskade och därom hos Kungl. Maj:t gjorde framställning, skulle äga rätt att å kronouppbördsmyndighet överlåta indrivningen av de pensionsavgifter, som det eljest ålège kommunen att uppbära.

I motionen II: 299 hade yrkats, att riksdagen ville vidtaga sådan ändring av Kungl. Maj:ts förslag, att sistberörda avgifter skulle uppföras å kronodebetsedeln.

I motionen II: 375 slutligen hade hemställts, att riksdagen måtte besluta sådant tillägg till den av Kungl. Maj:t föreslagna lagen, att varje enligt pensionsförsäkringslagen avgiftspliktig person erhöles en motbok, som till form, innehåll och uppställning bestämdes av pensionsstyrelsen, och i vilken den avgiftspliktiges alla avgifter för försäkringen infördes, efter hand som de erlades.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A) att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas; samt

B) att de i anledning av propositionen väckta motionerna I: 210 samt II: 299, 371 och 375, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet under A) hemställt, ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Gabrielsson**: Herr talman! Jag ber först och främst att få frambära mitt tack till utskottet, särskilt dess ordförande, därför att man välvilligt behandlat motionen i detta fall. Jag kan likväl icke vara fullt belåten, därför att utskottet icke velat taga steget fullt ut och bifalla vad man motionerat om, så att om en kommun gjort framställning till Kungl. Maj:t om att få överlåta indrivningen av pensionsavgifter på kronouppbördsmyndigheterna, denna rätt skulle lämnas den. Det har utskottet så till vida varit med om, att det säger att förslaget kanske är riktigt, men utskottet slutar i alla fall med att hemställa, att man överlämnar denna prövning fortfarande till Kungl. Maj:t.

Hittills har det emellertid varit så, att när det gjorts framställningar från landskommuner därom, hava dessa konsekvent avstyrkts av pensionsstyrelsen — av vilken anledning vet jag icke, men den har icke kunnat vara med om det; och känner jag pensionsstyrelsen rätt, så torde det bliva liknande förhållande framdeles, med det beslut riksdagen kommer att fatta i den här frågan. Det skulle ju, såsom det var förut, icke vara någon större fara därför, emedan kommunerna då hade rätt att ordna denna uppbörd, såsom de själva ansågo det lämpligt. I en stor del kommuner, särskilt i de större kommunerna, har denna uppbörd skett samtidigt med kommunaluppbörden, och naturligtvis har även detta varit förenat med vissa kostnader, men det har ändå varit bekvämare att på detta sätt få betala pensionsavgifterna.

Nu åter har Kungl. Maj:t föreslagit, att detta skulle ändras därhän, att det blir obligatorisk skyldighet för samtliga kommuner att hålla uppbördstermin före den 16 december. Därav blir följden, att varje kommun måste hava extra uppbördsstämma, och det kan inte förnekas, att det måste bli onödiga kostnader för kommunerna och även besvär för dem som skola betala. Nu säges det, att det går bra att klarera uppbörden på hösten, och jag säger inte, att det inte kan gå an i smärre kommuner på 600—800 invånare, och där uppbörden kan vara klarerad på en eftermiddag. Men i fråga om de större kommunerna på 15,000 å 20,000 personer, spridda på 20 å 30 kvadratmil eller ännu mer, där blir förhållandet annorlunda; då måste man hålla uppbördsstämma under flera dagar, och det är förenat med kostnader och besvär. Då menar jag, att en sådan kommun måste hava rätt att överlåta åt kronouppbördsmyndighet indrivningen, som lätt kan gå för sig, då kronouppbörd hålles ungefär samtidigt. Det har beviljats av Kungl. Maj:t för 14 städer, varibland Stockholm, Göteborg och Malmö, och det visas av utredningen, att det är över 1,000,000 inbyggare i de stadskommuner, som fått denna rättighet, således ungefär $\frac{1}{3}$ av rikets hela befolkning, men för de fattiga landskommunerna har det blivit avslag. Jag kan icke finna, att man skall ingripa i kommunernas självbestämningssätt att ordna på sätt här är föreslaget, då kommunerna äro ansvariga för indrivningen; det är väl tillräckligt ingripande i kommunernas självbestämningssätt. Det är det jag vill reagera mot, och jag anser, att kommunerna böra ha den rättighet som föreslagits här.

Det har också visat sig av de yttranden, som infordrats bland annat av svenska landskommunernas förbund, en auktoritet som man får lov att taga hänsyn till. Nämnda förbund anser, att det är endast en åtgärd, som är riktig och som borde vidtagits tidigare, att överlåta indrivandet av samtliga dessa avgifter på kronouppbördsmyndigheterna. Dessa myndigheter hava också redan om hand indrivningen av tilläggspensionsavgifterna, vilka mången gång uppgå till vida högre belopp, och då kunde det vara lämpligt, att de även finge indriva den lägre avgiften på 3 kronor, den s. k. grundavgiften. Generaldirektören af Jochnick, chefen för pensionsstyrelsen, har också i särskilt yttrande framhållet, att man bör göra den ändringen, att kommunerna få rätt att överlåta på kronouppbördsmyndigheterna att verkställa denna indrivning.

Nu har utskottet ansett, att det icke för närvarande vill tillsyrka försla-

Om ändring i
pensions-
försäkrings-
lagen.
(Forts.)

get — och det kan ju vara vägande skäl därför, då frågan är under utredning av uppördssakkunniga — och att man borde vänta till dess de avgivit sitt utlåtande. Men jag tycker för min del, att, med den erfarenhet man har, man icke bör tvinga kommunerna att nu för ett par år, tills denna utredning blir klar, ordna uppörden annorlunda. Jag skulle därför nu helst vilja yrka avslag på Kungl. Maj:ts förslag. Men då jag icke har någon förhoppning att det skall gå, vill jag i varje fall understryka, att, om det kommer framställning från någon kommun till Kungl. Maj:t om att få överlåta denna uppörd på kronouppördsmyndigheten, den också må beviljas.

Om nu pensionsstyrelsen, såsom jag tror, inte vill, att det göres någon ändring därhän, att man tager bort kommunernas skyldighet att ansvara för dessa avgifter, så anser jag, att det vore klokt att gå med på motionen i det här fallet.

Man har också framhållit, att om man anordnar uppörden på hösten före jul, har folk större benägenhet att betala avgiften. Men jag tror för min del icke, att det är något skäl, därför att på landsbygden, med de stora avstånden därstädes, resonera många som så, att fjärdingsmännen få upptaga dessa 3 kronor och redovisa dem samtidigt med restlängden för kommunaluppörden. Jag har den uppfattningen, att man inte bör överskatta fördelen av att hava extra uppördsstämmor. I varje fall vill jag som sagt understryka, att då det kommer en sådan framställning till Kungl. Maj:t som här ifrågasatts, Kungl. Maj:t måtte bifalla densamma.

Jag skall, herr talman, icke göra annat yrkande i detta fall.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag har begärt ordet för att uttala min anslutning till den mening, som den föregående talaren framfört. Jag tror, att den ifrågasatta omläggningen kommer att i många fall vålla betydande olägenheter för de kommunala myndigheterna, och därför vill även jag instämma i den av herr Gabrielsson uttalade önskan, att, i de fall då kommuner göra framställningar till Kungl. Maj:t i förevarande avseende, Kungl. Maj:t måtte så långt som möjligt är gå dessa kommuners önsknings till mötes. Jag tror, att det annars kan uppstå rätt stora svårigheter för många kommuner.

Herr Rooth: Herr vice taiman! Då frågan om en rationell uppörd av skatterna är under utredning, skall jag icke framställa något yrkande; jag skulle eljest velat hemställa om bifall till herr Gabrielssons motion. Jag har nämligen den uppfattningen, att debiteringen av grundavgiften liksom debiteringen av tilläggsavgiften bör ske i samband med kronouppörden. Då skulle enligt min mening vinnas icke blott förenkling i debiteringsförfarandet, utan även större effektivitet i uppörden.

Jag har intet yrkande.

Herr Petré, Bror: Herr talman! Ingen av de föregående talarna har framställt yrkande om annat än bifall till utskottets hemställan, men jag anser mig ändock skyldig att med anledning av deras uttalanden säga några ord i frågan. Att uppörden av grundavgifterna bör ske på hösten i sammanhang med uppörden av kronoutskylderna, därom voro samtliga de tre föregående talarna ense. Och det fanns även inom utskottet starka talesmän för den ståndpunkten. Emellertid är det nog riktigt, såsom departementschefen säger, att tidpunkten just nu är synnerligen olämplig att slå in på någon ny princip i fråga om uppörden av grundavgifterna. Och varför är det så? Jo, det sammanhänger med det nytillkomna faktum, att besparingskommittén i sitt nyligen

avgivna utlåtande om socialförsäkringens organisation, framlagt så genomgripande ändringsförslag rörande pensionsförsäkringen, att de få en bestämmande inverkan på frågan, huru grundavgifterna böra uppbäras. Besparingskommitténs förslag går i avseende på omläggningen av pensionsförsäkringen ut på att man skall lägga huvudvikten på avgiftspensioneringen och sålunda taga ut mycket mera i pensionsavgifter från vederbörande än vad fallet nu är. Det föreslås sålunda en höjning av grundavgiften från nuvarande 3 till 5 kronor och en tilläggsavgift upp till 80 kronor om året vid en inkomst för ogift person av minst 5,000 kronor och för gift person av minst 10,000 kronor. En nödvändig förutsättning för ett sålunda omlagt pensionsavgiftssystem är, att man helt och hållet lägger om hela uppördssättet, så att avgifterna kunna uppbäras i smärre poster. Man måste nog söka finna en utväg härför i enlighet med uppördssakkunnigas blivande förslag, som lärer gå ut på ett system med avdrag på arbetslönen, som man anser kunna tillämpas på ungefär 70 % av landets befolkning i fråga om uppörden av skatter samt pensions- och andra offentliga avgifter.

*Om ändring i
pensions-
försäkrings-
lagen.
(Forts.)*

Vid sådant förhållande och då förslaget från de uppördssakkunniga är att vänta under senare hälften av innevarande år, synes det mig finnas fog för departementschefens uppfattning, att för en rubbning i principerna angående det nuvarande sättet för grundavgifternas uppbärande är icke det rätta ögonblicket nu inne. Jag vill för min del säga, att personligen har jag stått rätt så tveksam inför frågan, om det med hänsyn till de av mig berörda förhållandena överhuvud taget var tillräckliga skäl för att nu lägga fram denna proposition med däri innefattade förslag till jämkningar i det nuvarande uppördsförfarandet. Jag har emellertid förts över till den meningen, att vad som föreslås i propositionen är av beskaffenhet att böra godtagas. Det är ett steg i rätt riktning, och det finnes för närvarande vissa oegentligheter på detta område, som man icke kan blunda för. Jag äsytar det förhållandet, att en hel del kommuner tillämpa det förfaringssättet, att de skjuta upp uppörden av grundavgifterna långt fram på nästa år i samband med första kommunala uppördsstämman på året, så att det icke blir nödig tid för restlängdernas indrivande före den 1 juli, med den påföljden att de, som betala sina avgifter först efter sistnämnda dag, icke få tillämpa dem såsom pensionsunderlag för sina blivande pensioner, och sålunda på grund av kommunernas uppördssätt faktiskt icke få någon valuta för sina erlagda avgifter.

Nu ber jag emellertid få säga till tröst för samtliga de tre föregående talarna, att departementschefen har bestämt uttalat, att de kommuner, som hittills haft uppörden först inpå det följande året och för vilka det möter svårigheter att förrätta uppörden före den föreslagna dagen, den 16 december, syntes på sätt chefen för pensionsstyrelsen förutsatt i sitt särskilda yttrande i ärendet, böra erhålla tillstånd att upptaga grundavgifterna i samband med kronoutskylderna. Det får sålunda förutsättas, att kommuner, som därom göra framställning, skola under angivna förutsättningen få grundavgifterna upptagna ihop med kronoutskylderna. Särskilt kommer detta att gälla i de större kommuner, som icke varit vana att hava uppördsstämman för vanliga kommunala utskylder under höstmånaderna.

Jag tror därför, att herr Gabrielssons önskingar skola i stort sett kunna tillgodoses, och med en förständig tillämpning tror jag icke, att propositionens antagande kommer att behöva föranleda någon olägenhet.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om utsträckt
tillämpning
av den s. k.
skogshär-
bärgeslagen.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckt motion om ändring av 1 § i lagen den 25 april 1919 angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av härbärke åt arbetarna m. m.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 103, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Johansson* i Sollefteå hemställt om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 25 april 1919 angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av härbärke åt arbetarna m. m. Ändringsförslaget avsåg att göra lagen tillämplig jämväl vid flottledsbyggnads-, vägbyggnads- och större dikningsarbete, som bedreves under de i lagen angivna förhållanden.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning en lagstiftning, likartad med den, som innefattades i skogshärbärges- och flottledshärbärgeslagarna, kunde anses erforderlig och genomförbar beträffande vägbyggnads- och vattenavledningsföretag samt flottledsbyggnadsarbeten, anordnade på större avstånd från ställen, där bostad funnes tillgänglig, även som för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Reservation hade anförts av greve *Spens* samt herrar *Frändén* och *Magnusson* i Skövde, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Greve Spens: Herr talman! Jag har inom utskottet icke kunnat biträda utskottets skrivelseförslag, utan antecknat reservation mot utskottsutlåtandet, och jag skall nu be att få angiva mina skäl för reservationen.

När de s. k. skogs- och flottledshärbärgeslagarna antogs vid 1919 års riksdag, behandlades även den nu föreliggande frågan, som gäller dessa lagars utsträckning att gälla även vägbyggnads-, flottledsbyggnads- och större diknings- eller vattenledningsarbeten. Samme motionär som nu hade nämligen då väckt enahanda motion. Utskottets majoritet föreslog även då en skrivelse av ungefär samma lydelse som nu, men denna kammare avslög motionen med ganska stor pluralitet efter en ingående debatt.

Sedan dess torde ej någon annan utredning hava förebragts i ämnet än det yttrande, som avgivits över förevarande motion av specialinspektören inom yrkesinspektionen för tillsynen över skogs- och flottningsarbetarnas bostadsförhållanden. Denne inspektör säger sig uttryckligen ej äga någon kännedom om bostadsanordningarna vid vattenbyggnadsarbeten, och hans erfarenhet i fråga om särskilt vägbyggads- och dikningsarbeten torde väl icke heller vara så stor, att riksdagen allenast därpå bör grunda en skrivelse.

Vid 1919 års riksdag uppgav här i kammaren överjägmästaren *Welander*, som då tillhörde kammaren, att i stort sett bedrivs vägbyggnads- och dikningsarbeten i Norrland endast under den tid av året, då marken icke är frusen och kolden icke är för stark. Frågan om bostäder vid diknings- och vägarbeten var därför, yttrade herr *Welander* vidare, icke av den betydelse, att någon särskild utredning beträffande desamma behövdes.

Överjägmästare *Welanders* ord i detta avseende torde väga lika mycket som den jägmästares, vilken är specialinspektör för tillsynen över härbärgeslagarnas tillämpning.

Under diskussionen i utskottet i år har även med styrka framhållits av norrlandsrepresentanter, att skogsdikning i Norrland förekommer uteslutande under sommaren, samt att skogsägarna skulle kunna bli avskräckta från att dika skogarna, om bostadstvång infördes.

Beträffande flottledsbyggnadsarbeten bedrivs dessa visserligen även vintertid, och bostäder torde därvid erfordras, men sådana finnas redan. De bostäder, som på grund av flottningshärhärageslagen eller därförut uppförts för flottningsarbetarna, kunna nämligen mycket väl användas även av flottledsbyggnadsarbetarna, och de användas även av dem.

Det är givet, att dessa arbeten, som förutom flottningsarbeten i regel utföras om sommaren, skulle i hög grad fördyras, om arbetsgivarna skulle förpliktas att därvid uppföra bostäder av samma beskaffenhet, som de s. k. skogs- och flottledshärbärgeslagarna föreskriva; och statsanslagen till sådana arbeten, vilka äro till så stort gagn för de orter, de beröra, skulle ej räcka till så många företags utförande som eljest.

Jag skall slutligen även framhålla, att arbetarskyddslagen för närvarande står inför omedelbar revision, och det lär vara meningen, att den reviderade arbetarskyddslagen skall komma att framläggas för riksdagen redan nästa år. Socialstyrelsen har i sitt yttrande över motionen anfört, att den nu föreliggande frågan kommer att uppmärksammas vid nämnda revision. Vid sådant förhållande synes det mig vara ett ytterligare skäl för att man nu icke skall avlåta någon skrivelse i ämnet, utan låta revisionen av arbetarskyddslagen försiggå fullt förutsättningslöst och icke utsättas för den påtryckning, som en riksdagsskrivelse alltid innebär.

Jag hemställer därför, herr talman, att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Petrón, Bror: Herr talman! Åtskilligt av vad den föregående talaren yttrade är värt beaktande vid bedömandet av den föreliggande frågan utan att därför böra föra till ett ståndpunktstagande mot det föreliggande skrivelseförslaget.

Jag har icke någon personlig erfarenhet i de ting det här gäller, då det ju rör sig om ett behov, som är begränsat till de öde bygderna i Norrland och därmed likställda trakter. Men det finnes andra vittnesgilla personer i detta fall, främst den specialinspektör, vars omdöme ligger till grund för socialstyrelsens yttrande i ämnet till utskottet. Denne har en befattning, som bringar honom i nära kontakt med hithörande förhållanden. Hans inspektionsverksamhet, som gäller skogs- och flottningsarbetarnas bostadsförhållanden, går å en bred sträcka utefter norska gränsen ända ned till och med Värmland. Det är självfallet, att denne mans omdöme i dessa ting måste hava en helt annan tyngd än en persons, som med bostad i en länsresidensstad har ett jämförelsevis begränsat verksamhetsområde.

Vad har nu denne specialinspektör sagt om till en början vägarbetena? Jo, att det beträffande dem otvivelaktigt föreligger ett starkt behov av reglerande åtgärder å det i motionen avsedda området. Och socialstyrelsen har givit sin obetingade anslutning till denna hans uppfattning.

Nu vill jag gärna medgiva, att på detta område hava efter hand i viss mån ändrade förhållanden inträffat. Bland annat är det nu helt andra möjligheter att förflytta sig på längre avstånd, där automobiler kunna användas, och det är därigenom lättare att kunna ordna bostad på även längre avstånd från arbetsplatserna nu än under förutvarande förhållanden. Vidare är det ju så, att vid större arbetsföretag av detta slag förbehåll i arbetsavtalet numera ofta göres om beredande av skäliga bostadsförhållanden såsom förutsättning för avtalets tillkomst.

Se vi på verkningarna av 1919 års skogshärbärges- och flottledshärbärgeslagar, vilka ju vid tillkomsten rönt rätt så starkt motstånd, och fråga oss, hur utfallet blivit beträffande dem, tror jag, att svaret samstämmigt skall bliva, att lagarna verkat mycket gott. Den inspektör, som har hand om dessa

Om utsträckt tillämpning av den s. k. skogshärbärgeslagen.
(Forts.)

*Om utsträckt
tillämpning
av den s. k.
skogshär-
lärgeslagen.*

(Forts.)

ting, utövar sin tillsyn till mycket stor del i form av upplysningsverksamhet vid konferenser med vederbörande bolag och andra arbetsgivare, och finnes det ingenting att erinra mot det sätt, varpå dessa i förekommande fall upptaga inspektörens framställningar.

Nu är det ju så, att utskottet i denna fråga icke tagit slutlig ståndpunkt till i vad mån ett behov av utsträckt lagstiftning i föreliggande avseende till nya arbetsområden förefinnes, utan vad utskottet gått in för är att så mycket är förebragt i detta hänseende, att när nu arbetarskyddslagen under detta år skall revideras, det är anledning att få närmare undersökt, i vad mån förhållandena i dessa öde bygder äro sådana på detta område, att man kan ha orsak att till någon del ytterligare utsträcka ifrågavarande lagstiftning. Och därvidlag ställer det sig väl så, att av de tre områden, som det här gäller, är behovet säkerligen mest för handen beträffande vägarbetena. Det finns ju nämligen och kommer under åren framåt att finnas vägarbeten förlagda långt bort i obebyggda trakter i Norrland, där bostadsförhållanden råda alldeles likartade dem, som äro tillfinnandes vid skogsavverkningsarbeten, som falla under den nu gällande lagen.

Vad sedan angår flottledsbyggnadsarbeten är det väl så, att de arbeten av detta slag, som utgöra årliga reparationsarbeten av mindre mått, i regel äro så flyttande från plats till plats, att det skulle bli rätt så svårt att beträffande dessa arbeten påkräva enahanda skyldigheter beträffande uppförande av bostäder. Vad däremot beträffar de arbeten, avseende ombyggnad av flottledsbyggnader, som återkomma efter längre tidsperioder, låt oss säga i genomsnitt vart tjugonde eller tjugufemte år, te sig väl förhållandena där annorlunda. Greve Spens har nu anført, att för dessa arbetens del finnas redan tillgängliga de kojor, som användas av flottningsarbetarna. Det är sant, men dessa kojor äro avsedda för sommartiden, då flottningsarbetet pågår. Arbetet med ombyggnad av flottlederna pågår däremot vintertid, då vattenståndet är lågt; och kan det därför vara berättigat att vid deras användning under dylikt vinterarbete få dem i nödig utsträckning vinterbonade.

Utskottet har nu i sitt yttrande framhållit de slag av arbeten, där ett praktiskt behov av en utsträckt lagstiftning särskilt synts utskottet kunna tänkas föreligga, därvid utskottet just nämnt vägbyggnadsarbeten i Norrlands ödebygder samt mera omfattande byggnadsarbeten vintertid å flottleder.

Vad slutligen angår vattenavledningsföretagen har utskottet, såsom herrarna finna av utskottets kläm, däri icke medtagit avdiktningföretag, och utskottet har i motiveringen uttryckligen sagt, att vägande betänkligheter kunna anföras mot att utsträcka lagens tillämpning till att gälla jämväl i skogskultursyfte vidtagna avdiktningssåtgärder.

Jag tror, att så, som denna framställning om utredning är lagd, fyller den ett behov, och den statliga uppsiktsmyndigheten på området har ju också ställt sig helt bakom densamma. Den är försiktigt hållen och kommer uppenbarligen att föranleda en fullständigt förutsättningslös undersökning, just så som den föregående talaren önskade.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Frändén: Herr talman! Då jag står antecknad såsom reservant till detta utlåtande skall jag be att få anföra skälen för denna min ståndpunkt.

Det förhåller sig, som greve Spens har sagt, att vad beträffar arbetarna vid flottledsbyggen frågan är löst i och med att bostäderna för flottningsarbetarna tillkommit. Gentemot herr Petré vill jag säga, att om, såsom han säger, en flottningskoja, som behöves såsom bostad under vintern för arbetaren vid flottledsbyggen, endast är sommarbonad, så vinterbonas denna bostad. Så enkelt är det. Vad vägarbetena beträffar kan man väl icke rimligen fordra, att man

skall börja uppföra byggnader för dessa arbeten i den omfattning och med de fordringar, som härbärgeslagen föreskriver. Jag vet för övrigt icke, när specialinspektören skulle komma i tillfälle att föreskriva byggnadernas uppförande, ty han skulle säkerligen komma till platsen först, sedan vägbyggnaden är färdig. Det gäller ju här arbeten, som röra sig på långa sträckor och som gå fram över en trakt på en relativt kort tid, under sommaren. Jag kan försäkra herrarna, att där det behövs en bostad under ett vägarbete, är folket där uppe icke enfaldigare än att de kunna själva sköta om den saken. Det är ju småentreprenader, som begagnas för vägbyggnaderna, och i dessa entreprenader ingår i regel, att vägentreprenörerna själva skola utföra detta bostadsbyggnadsarbete. Såvitt jag kan förstå, kan man icke för vägarbeten och dikningsarbeten ställa sådana fordringar med avseende å dessa härbärgen som å skogs- och flottningsbostäder. Det skulle då återstå endast större vattenavledningsföretag, och för min del tar jag för givet, att vid dylika större arbetsföretag alltid sörjes för bostäder åt arbetarna genom arbetsledningens försorg.

Jag har därför ansett, att det icke finnes någonting att skriva om i denna fråga, och jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr Rosén: Det är ju riktigt, som herr Frändén säger, att de arbetare i Norrland, som syssla med vägarbeten och dylika anläggningar, icke äro enfaldigare än att de kunna själva sköta om sin bostadsfråga. Men *hur* sköta de om den? Vi se här av den redogörelse, som är lämnad av specialinspektören Wallner, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen aldrig betalar mera än 200 kronor för en arbetarbostad vid ett vägbygge; det är det högsta beloppet, och då skall den också vara vinterbonad. Det är ju klart, att arbetarna, som i regel icke äro så högt avlönade vid sådana arbeten, gärna vilja ha en liten slant över eller åtminstone inte vilja offra något av egna medel för att förbättra bostaden, och därför blir den också i regel synnerligen primitiv. Jag har varit i tillfälle att se många sådana bostäder, och jag skulle vilja rekommendera greve Spens att exempelvis för någon kort sommarmånad skaffa sig sommarnöje i en sådan bostad, så kunde han själv få någon erfarenhet om hur präktiga bostäder de ha där uppe.

Det anges i inspektörens redogörelse, att bostäderna för de arbetare, som äro ute sommar och höst, stundom utgöras av endast ett snedtak till skydd mot regn, och det är riktigt. Det finnes inga väggar, utan det är ett tak, som man sätter upp, så att man är skyddad för regn. Ibland kan bostad också redas under en tall eller en gran. Nu är det så, att statistiken visar och erfarenheten bekräftar — i det fallet är statistiken tyvärr sann; den lämnar kanske icke ännu alla de upplysningar, som borde lämnas — att ingenstädes i vårt land härjar tuberkulosen våldsammare än i Norrbotten och i Västerbotten, d. v. s. de två nordligaste länen, där folk i rätt stor utsträckning äro hänvisade att bo just i sådana här primitiva bostäder, medan de arbeta ute i ödebygderna. Man låter nu folk, medan de äro friska, bo i bostäder, som icke äro människovärdiga, men när de sedan efter några år ådragit sig tuberkulos, skola landstingen skaffa dem bostäder, som för närvarande kosta omkring 15,000 kronor per sängplats. Det är, såvitt jag förstår, en fullkomligt upp- och nedvänd politik, att man skall bestå dem med utmärkta bostäder först sedan de icke längre kunna uträtta något. Jag tycker, att det vore bättre att hjälpa dem till drägliga bostäder, medan de kunna uträtta något.

Nu är här, såvitt jag kan finna, icke fråga om några farliga saker. Utskottet hemställer om utredning, huruvida och i vilken omfattning en lagstiftning må anses erforderlig och genomförbar i de och de angivna fallen.

Om utsträckt tillämpning av den s. k. skogshärbärgeslagen.
(Forts.)

*Om utsträckt
tillämpning
av den s. k.
skogshär-
bärgeslagen.*

(Forts.)

Äro nu förhållandena så idealiska, som greve Spens och herr Frändén påstå, lär det väl icke behövas några åtgärder, och då förfaller saken. Men jag tycker, att, om dessa herrar äro säkra på att det är bra som det är, borde de absolut icke vara rädda för att gå med på denna hemställan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Frändén: Jag uppkallades av herr Roséns yttrande, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen aldrig betalar mera än 200 kronor i bidrag för dylika bostäder. Jag ber att få erinra herr Rosén om att i de vägplaner och kostnadsberäkningar, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen genom sina distrikts-tjänstemän gör upp, aldrig upptages ett öre för sådana utgifter, utan för detta får vägdistriktet helt och hållet svara, och det skulle säkert icke gå för ett vägdistrikt att utkräva någon ersättning härför.

Att, såsom man här söker göra, påstå, att tuberkulosen i Norrland härflyter av den omständigheten, att folket där uppe under högsommaren — det kan jag säga — då dessa arbeten pågå, bor i sådana skogskojor, det tror jag väl ändå är att överdriva.

Herr Rosén vet nog, att vägbyggnaderna i regel bli nog dyra ändå utan att man börjar lägga sådana rent onödiga kostnader på vägarbetena. Dessa bostäder skulle i regel icke kunna användas mer än ett par månader. Det blir ungefär så, som när staten för 8 à 10 års sedan i många fall byggde bostäder ute på kronoparkerna, i vilka bostäder ännu ingen bott. Det kan väl icke vara en klok hushållning med medlen.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Rosén: Herr talman! Jag åberopade bara vad specialinspektören sagt i sitt yttrande. Det heter där, att »vid de arbeten, som utföras under K. väg- och vattenbyggnadsstyrelsens direkta ledning, har det i vissa fall — dock endast då fråga varit om förläggningar vintertid — förekommit, att arbetarna erhållit bidrag till anordnande av härbärgen och stall, enligt uppgift uppgående till högst c:a 200:—». Är det fråga om arbeten sommar och höst lämnar däremot väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ingen som helst ersättning utan överlämnar åt arbetarna att själva ombesörja sina bostäder, vilka i sådana fall ibland komma att bestå av ett sådant där snedtak till skydd mot regn.

Vad beträffar sommararbetena har jag någon erfarenhet även av dem. Jag besökte senast i september månad i fjol ett kolonisationsområde, där kolonisterna voro sysselsatta med dikningsarbeten i statens skogar rätt långt ifrån kolonaten. Sommaren var då icke varmare än att vattnet om morgnarna var belagt med is. Kolonisterna tyckte, att det då började bli litet obehagligt att gå i myrarna genomblöta hela dagen, när vattnet var så pass kallt, och sedan på aftonen gå från arbetsplatsen hem till bostaden cirka en mil. De klagade bittert över detta och förklarade, att de under sådana förhållanden icke längre kunde hålla på med arbetet. Jag anser, att i ett sådant fall en koja skulle varit bra att ha, så att de sluppit gå genomblöta en hel mil efter arbetets slut.

Greve Spens: Jag skall endast be att få säga några ord. Utskottets ärade ordförande sade, att överjägmästar Welander hade haft sin verksamhet huvudsakligen förlagd till tjänsterummet och därför icke kunde ha så noggrann kännedom om dessa förhållanden som inspektören för skogs- och flottledsarbeten. Jag vill i anledning därav påpeka, att överjägmästare Welander visserligen som överjägmästare har haft en stor del av sin tjänstverksamhet förlagd till ämbetsrummet, men han har förut som jägmästare haft sin verksamhet förlagd till Norrland, och hans långa erfarenhet därvidlag torde

böra tillmätas en stor betydelse. Beträffande den nye inspektören för skogs- och flottledsarbeten, vilkens verksamhet där i dessa frågor icke pågått längre än ett par år, så torde han icke hava haft någon särskild anledning att följa vägbyggnadsarbetena med någon större uppmärksamhet. Dessa vägbyggnader är ju icke alltid förlagda till platser, där det pågår skogsavverkning.

Med anledning av vad herr Rosén yttrade gentemot mig skulle jag vilja säga, att jag anser för min del icke, att förhållandena där uppe i ödebygderna äro idealiska, men det bör ju alltid finnas någon gräns för de kostnader, som man nedlägger vid sådana här arbetens utförande. Där arbetena utföras enbart om sommaren, tror jag icke, att det är så farligt, om bostäderna äro i viss mån bristfälliga. Jag tror icke, att det kan vara sommarbostäderna vid ifrågavarande arbeten, som äro anledningen till att tuberkulosen härjar uppe i Norrland, utan det är nog helt säkert andra orsaker härtill — kanske snarare brist på frisk luft i de tillstängda och sällan eller aldrig vädrade bostäderna under de långa vintrarna. Men det är ju en sak, som man icke här har att gå in på.

Fröken Hesselgren: Det har av flera talare här framhållits, att det skulle medföra en stor kostnad för näringslivet, om man utökade den ifrågavarande lagstiftningen. Jag tror, att man ganska mycket misstager sig därvidlag. Under de år, som denna lag tillämpats beträffande skogsarbetet, har det visat sig, att just det förhållandet, att man börjat ordna upp saken, att man har fått en person, som är sakkunnig på detta område och som kan ge råd och anvisningar, har stimulerat en hel del sågverk där uppe att framställa billiga byggnadstyper för detta ändamål. Både Svegs och Skönviks sågverk och Svenska Trävaruaktiebolaget m. fl. hava arbetat fram lämpliga typer för olika förhållanden, vilka i pris ställa sig från 400 kronor upp till, ifall det är ett stort antal arbetare, 1,000 kronor; för mindre förläggningar på 4—6 man finns det typer, vilka som sagt icke äro dyrare än 400 kronor. Och något som är särskilt att lägga märke till är, att de under sista tiden kommit fram till att konstruera flyttbara byggnader. Om det gäller vägarbeten, kan det vara sant, att ett vägarbete icke står stilla på en punkt, utan det förflyttar sig ju ständigt. Men så förfärligt hastigt går det icke att draga fram en väg; jag har åtminstone varit i tillfälle att under statsarbetena se, att man kan få hålla på med en sträcka rätt så många månader, kanske ett helt arbetsår — en sträcka, som väl kan berättiga att hålla en bostad i närheten. Om då denna bostad vidare är flyttbar, så att den kan användas vid andra vägar, kan jag icke förstå, att det skall kunna bli någon så dyrbar historia för varje vägdistrikt.

Att man kanske bör fästa något mera avseende vid vad denna specialinspektör har sagt om behovet än vid vad som sades för åtskilliga år sedan av en överjägmästare — därför talar, tycker jag, att man, särskilt när det gäller vägarbeten, kommit in på helt andra förhållanden än vi då hade. I specialinspektörens rapport framhålles vilka ofantligt stora väglängder, som nu äro planerade att byggas och som ligga på ödemarksområdena. Det är just de nya tidsförhållandena med de nya transportmedlen, som hava framkallat detta byggnad, och det är med hänsyn till ökningen på detta område som denna tjänsteman, vilken fått sitt arbete förlagt till dessa ödebygdstrakter, så starkt understryker behovet. Han har ju också all möjlig anledning att tro på att detta skulle bli till nytta på grund av de erfarenheter, han har varit i tillfälle att göra angående förhållandena i skogarna. Det är icke bara det, att dessa arbetare böra ha ett mer eller mindre nödortfött tak över huvudet, om de skola ligga ute i månader — och ofta nog hålla vägarbetena på långt fram på hösten, sedan det blivit mörkt och kallt och regnigt — det gäller icke bara att ha ett snedtak över huvudet åt dem, så att de kunna krypa in undan regnet,

Om utsträckt tillämpning av den s. k. skogshärbürgeslagen.
(Forts.)

*Om utsträckt
tillämpning
av den s. k.
skogshär-
bärgeslagen.
(Forts.)*

utan det gäller att också ha något så när så ordnat, att de äro i tillfälle att torka sina kläder och laga sin mat och dylikt. Det är just på den punkten, nu denne inspektör påvisar, att dessa anordningar hava förbättrat förhållandena för skogsarbetarna och gjort det möjligt för dem att få leva på ordentlig diet o. s. v. Och när då förhållandena tydligen på andra områden äro så snarlika dem, som förefinnas på skogsarbetarområdet, då förefaller det märkvärdigt, att man skall motsätta sig en undersökning, i vad mån man behöver utvidga dessa bestämmelser. Det är icke så, att socialstyrelsen utan vidare vid sin utredning angående revision av yrkesfarelagen kan komma fram med förslag om denna sak, ifall nu riksdagen skulle avslå utskottets hemställan. Detta är speciallagar, som ligga utanför den vanliga arbetarskyddslagen, och det är därför icke alldeles givet, att det ingår i socialstyrelsens uppdrag att göra den här ifrågasatta undersökningen, såvida ämbetsverket icke får direktiv därvidlag från riksdagen.

Vad själva undersökningen beträffar kan jag säga, att den icke kommer att medföra några kostnader. Det brukar ju också vara en sak, som man oroar sig för, att staten skall lägga ut pengar på undersökningar. Det är icke fallet här, därför att denna undersökning kan utföras i samband med specialinspektörens och hans medhjälparens vanliga normala arbete. Det blir således icke någon extra kostnad på något sätt, och, såvitt jag förstår, kommer, i händelse man skulle komma att utvidga lagen till att omfatta även delar av de här föreslagna områdena, icke heller detta att behöva medföra några avsevärda kostnader för staten. Det är ju samma trakter det i allmänhet gäller. De ökade resor, som skulle behöva företagas för detta ändamål, kunna icke gå till några stora kostnader. Jag vill bara peka på, att specialinspektörens samtliga resor för förra året, vilka omfattade 147 dagar, kostade sammanlagt 7,000 kronor och ersättningen till jägmästarna och kronojägarna utgjorde 5,000 kronor. Det rör sig icke om så stora belopp, men det rör sig om en fråga, som för de arbetare, som skola komma i åtnjutande av dessa fördelar, är av den allra största betydelse. Och jag vill för min del kraftigt understryka vad som har sagts från Norrlandsbanken, att just det liv, som dessa arbetare få föra, alldeles säkert bidrager till tuberkulosfrekvensen där uppe. Jag tror därför, att det vore klokt, om riksdagen nu bifölle detta förslag och gjorde det möjligt för socialstyrelsen att få göra en undersökning av frågan. Saken kommer ju därefter än en gång fram för riksdagen, och riksdagen får då tillfälle att pröva, om socialstyrelsen här går längre än vad riksdagen anser vara klokt och praktiskt.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Enhörning: Herr greve och talman! Den ärade talaren på västerbottensbanken antog, att arbetet i skog och mark där uppe vore anledningen till tuberkulosens härjningar. Jag tror för min del, att det är ett motsatt förhållande, som gör sig gällande. Ty arbetet i friska luften där har botat många arbetare från tuberkulos. Jag erinrar mig från sista sångarresan till Paris en skollärare, som var med. Han blev så ansträngd på denna resa, att han måste taga ledigt ett helt år från sin lärartjänst. Han flyttade då upp till sin far och låg i en dylik koja en hel vinter, och han återvann därigenom en fullständig hälsa.

Vidare tyckte den ärade talaren, att det icke är så farligt att skriva till Kungl. Maj:t även om nu herr Frändén påstår, att allt är gott och väl i detta stycke. Men jag vill säga, att vi belasta Kungl. Maj:t med en sådan mängd skrivelser, även i de fall, då allt är gott och väl, vadan det sannerligen är på tid att inskränka på skrivelseriet.

Jag vill nu för min del säga, att vi äro på god väg att ordna dessa förhållan-

den genom den särskilda inspektören och hans underordnade. De göra nog år efter år sitt till för att få till stånd ett bättre sakernas förhållande för dessa arbetare. Förhållandena förbättras därför år från år, och då torde icke heller något särskilt skrivers i frågan vara nödvändigt. Jag vill emellertid i detta fall icke motsätta mig den föreslagna skrivelsen, ty det kan ju hända, att den kan ha några goda frukter med sig. Men man får i alla fall icke lägga allt för stor vikt på, att här i obygderna bygga stora och dyra bostäder för dessa arbeten, som huvudsakligen försiggå ganska fort. Vägbyggnaderna i fråga avse s. k. ödebygdsvägar, och de byggas ganska raskt av praktiskt och vant folk under den varma årstiden. Det gäller ju vägar, som överhuvud taget endast äro avsedda för gående. Under sådana förhållanden måste man ju också tänka sig, att det är icke så nödvändigt med alla dessa bostadsbyggnader, som man nu vill påstå. Jag har talat med mina vänner, som sitta här framför mig, och frågat dem: »Hava herrarna sett det Rosénska snedtaket?» — »Nej», säga de, »det ha vi icke sett på något ställe.» Jag frågade en annan ledamot på västerbottensbänken. Han har sett ett sådant snedtak en gång, men i det fallet användes snedtaket till ett annat ändamål.

Vad jag nu sagt torde vara nog. Jag motsätter mig i alla fall icke skrifvelseförslaget.

Herr Hansson, Sigfrid: Jag förvånar mig icke över, att ingen av herr Enhörnings vänner sett de »snedtak», varom herr Enhörning talat. Det kan bero på att de icke besökt de trakter, där dessa utmärkta bostäder finnas. Dessa kojor äro nämligen merendels förlagda till ödebygderna, och det skall naturligtvis vara mera en lyckträff, om turister och eventuellt andra, som äro ute och resa för sitt nöjes skull, komma i beröring med dessa förhållanden. Det är skada, att jag icke här har till mitt förfogande ett fotografi över en sådan typisk koja, som företeddes uppe i andra lagutskottet. Annars skulle det varit ett mycket lämpligt illustrationsmaterial för att övertyga de herrar, som tvivla, att det är mycket bedrövliga bostadsförhållanden, som det här är fråga om.

Jag begärde emellertid ordet, därför att herr Enhörning framhöll, att förhållandena vore ordnade på ett mycket tillfredsställande sätt tack vare den inspektion, som redan finnes. Däri har herr Enhörning rätt, såvitt det gäller skogshärbärgena och flottningshärbärgena. Men nu är det fråga om någonting annat. Nu är det fråga om att försöka åstadkomma något så när normala och hyggliga förhållanden även beträffande vägbyggnadsarbetena, större vattendrivningsarbeten och andra liknande arbeten ute i ödemarkerna.

Jag har ingen anledning att närmare motivera utskottets hemställan, eftersom detta blivit så utmärkt gjort av utskottets ordförande och fröken Hesselgren, utan kan inskränka mig till dessa påpekanden och ber för övrigt att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rosén: Herr Enhörning beskyllde mig för att hava sagt, att arbete i skog och mark skulle vara ohälsosamt och ge upphov till tuberkulos. Något sådant har jag icke menat. Jag tror, att jag uttryckte mig så, att det är de dåliga bostadsförhållandena, som i hög grad medverka till, att denna sjukdom i de två nordligaste länen — som jag har talat om — har en så pass stor utbredning. Den sängarbroder, om vilken herr Enhörning talade, och som någon vinter hade vistats där uppe, bodde nog i en bättre skogskoja än en sådan som kostar 200 kronor, inberäknat stall. Jag föreställer mig, att den varit av den typ, som fröken Hesselgren talade om och som levereras från Skönvik för 400—1,000 kronor. Men så fina bostäder lära arbetarna i Västerbottens och

Om utsträckt tillämpning av den s. k. skogshärbärgeslagen.
(Forts.)

Om utsträckt
tillämpning
av den s. k.
skogshär-
bärgslagen.
(Forts.)

Norrbottnens lappmarker aldrig komma att göra anspråk på att få bo i under skogsarbetet. De ha nog mycket blygsammare anspråk.

För övrigt trodde jag icke, att man skulle behöva taga denna fråga från en skämtsam sida. Den är åtminstone för arbetarna ganska allvarlig, liksom också för de landsting, som skola sörja för följderna av dessa usla bostadsförhållanden.

Herr Enhörning: Jag vill säga den siste ärade talaren, att jag har icke tagit denna fråga skämtsamt. Jag har tvärtom tillstyrkt skrivelseförslaget och däri ligger icke något skämt eller skämdt, ehuru jag icke kunde underlåta nämna herr Roséns snedtak. På en koja finnes väl icke blott tak, och att det är snett, är en fördel, ty då rinner vattnet av.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå, att kammaren skulle avslå såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckt motion med förslag till vissa bestämmelser i fråga om minderårigas användande vid skogs- och flottningsarbete.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang.
rösträtten å
flottnings-
stämma.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner om ändring i bestämmelserna rörande rösträtt å flottningsstämma.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft till lagutskott hänvisade motionerna nr 25 i första kammaren av herr *Frändén* m. fl. samt nr 36 i andra kammaren av herr *Hedlund* i Häste m. fl.

I motionerna, vilka voro lika lydande, hade hemställts, att första stycket av 53 § i lagen om flottning i allmän flottled den 19 juni 1919 måtte få följande ändrade lydelse:

»Flottandes rätt att deltaga i handhavandet av flottningsföreningens angelägenheter utövas å flottningsstämma. Där äge envar, som anmält virke och därför erlägger flottningsavgifter, rösträtt i enlighet med vad i 55 § sägs.»

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående möjligheten att trygga virkessäljande skogsägare till skäligt inflytande i de flottningsföreningar, å vilkas flottleder av dem avyttrat virke utflottades, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Reservation hade anmälts av herr *Bror Petré*n, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Enhörning: Herr greve och talman, mina herrar! Här föreligger ett utskottsutlåtande, som verkligen är mycket noggrant utarbetat och ytterst vägledande för alla, som vilja studera denna fråga. Jag har läst det med

mycket stort intresse, och jag har funnit, att man blir övertygad om att utskottet efter denna noggranna, vidlyftiga och intressanta utredning borde hava kommit till ett annat resultat. Utskottet har likväl tillstyrkt motionerna, vilka väckts såväl i denna kammare som i andra kammaren. Vid utskottets utlåtande är emellertid fogad en reservation av utskottets högt ärade ordförande; denna reservation är blank.

Jag skall tillåta mig att yttra några ord beträffande den föreliggande frågan.

De av chefen för justitiedepartementet år 1911 förordnade sakkunniga hava i sitt förslag till ny lagstiftning om flottning noga beaktat domänstyrelsens i utlåtande den 7 maj 1909 framlagda förslag att bereda skogsägare rösträtt inom flottningsföreningarna och i motiven till 39 § framhållit de svårigheter, som möta gent emot några särskilda bestämmelser härutinnan. Dessa svårigheter hava ytterligare poängterats och framhållits i den kritik från myndigheter och korporationer, som yttrade sig över de sakkunnigas betänkande, vilka yttranden finnas intagna i andra lagutskottets nu föreliggande utlåtande. Då dessa yttranden äro avgivna av även sakkunniga, torde de med fullt fog böra vinna berättigat beaktande.

Svenska flottningsschefföreningen anser, att »den föreslagna rösträttsbestämmelsen vore ägnad att medföra olidliga förhållanden». Svenska trävaruexportföreningen talar bland annat om det oerhörda arbete för flottningsschefföreningen, som skulle bliva en följd av skogsägarnas rösträtt vid flottningsstämma, vilket förhållande närmare utvecklas i styrelsernas för Kalix, Torne, Lule och Råne älvars flottningsschefföreningar yttranden.

Då lagförslaget efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, civil- och jordbruksdepartementen föredrogs i statsrådet den 18 september 1918 av chefen för justitiedepartementet, framhölls också, att skogsägarnas intressen voro väl tillgodosedda genom den av Konungens befallningshavande tillsatta styrelseledamoten och revisorn, och beträffande 53 § heter det: »Enär den uti första stycket av denna § i sakkunnigeförslaget förekommande bestämmelsen om flottandes rätt att utöva rösträtt å flottningsstämma i olika avseenden missuppfattats, har stadgandet omarbetats.»

Biflottlederna tillhöra som bekant i stor utsträckning huvudälven och ingå som distrikt i denna, och lagstiftarens mening torde väl vara, att alla till ett flottsystem hörande flottleder så småningom skola sammanföras under gemensam förvaltning och bilda en enda gemensam flottningsschefförening för hela flottleden — således inklusive alla biflottleder. Huvudflottleden består vanligen av endast ett fåtal distrikt, medan bilederna utgöra de flesta distrikten. I Indalsälven t. ex. består huvudälven av 12 och bilederna av 41 distrikt, och ändå tillhöra endast en del av bilederna huvudälvens flottningsschefförening. Virkesägarna uppgå här till cirka 30 stycken, men dessa hava köpt sitt virke av helt säkert cirka 500 olika leverantörer, vilka givetvis avlämnat virket på olika platser för att fritt levereras, ibland på intunningsplatsen, ibland på biledens huvudled och ibland på huvudälven. Det kan väl icke förnekas, att den, som inmärkt virket med sitt inregistrerade timmermärke, också bör anses vara ägare av virket, och han bör väl således jämväl representera detta virke vid flottningssämmor; det är alltså han och ingen annan, som skall tala och svara för denna egendom. Det är också han, som är skyldig att anmäla virket och erlægga flottningsförlag och flottningsförskott. Men om nu leverantörerna var och en skola svara och tala för sitt levererade större eller mindre parti för vissa delar av flottleden, skola de väl även anmäla det till flottning och erlægga flottningsavgifter. Vad har virkesägaren för garanti för att detta verkställes? Att kontrollera dessa uppgifter blir rent av omöjligt. Och vilket virke skall beslagtagas, om icke alla anmälningar och avgifter inkomma

Ang.
rösträtten å
flottnings-
stämma.

(Forts.)

Ang.
röstretten å
flottnings-
stämma.
(Forts.)

i rätt tid? Om en virkesköpare får överskott i flottleden, varifrån kommer då detta virke och vem har undandragit sig sin skyldighet att anmäla virket och att därför erlägga förskott eller flottningsavgifter? Att upprätta röstlängder blir också ett mycket komplicerat arbete, då sådana antagligen måste upprättas för varje distrikt, ett arbete som kan taga flera dagars tid i anspråk. Allt betyder ett betungande och fördyrande av förvaltningen till nytta för ingen.

Det torde ej böra förglömmas, att det är trävarubolagen, som i det närmaste uteslutande flottbargjort våra vattendrag, mången gång med stora risker, och vilka med svårighet anskaffat avsevärda belopp därför. Och det har alltid legat i deras intresse att nedbringa flottningskostnaderna så långt sig göra låtit, vilket intresse allt fortfarande föreligger. När nu vattendragen äro reglerade, då vilja herrar skogsägare lägga beslag på bestämmanderätten över flottlederna, trots att de flesta virkesleverantörerna endast hava ett tillfälligt intresse att bevaka, då en stor del av virket numera säljes utstämplat på rot, d. v. s. köparen får själv avverka och framköra virket till vattendraget. Skall säljaren även då anmäla och rösta för det virke, som kommer från hans skog? För övrigt avverkar ej varje skogsägare alla år utan någon gång då och då, och blir alltså endast en tillfällig flottare. Om nu skogsägarna få rösta på flottningsstämmorna, kan man taga för givet, att de mången gång komma att tillstyrka rätt dyrbara reparationer och nybyggnader, men det torde vara lika givet, att de ingalunda vilja ikläda sig några förbindelser för medlens anskaffande, utan detta få hädanefter liksom hittills bolagen och deras chefer sköta om.

Varför motionen nu framkommit, är svårt att förstå, och det skulle vara angeläget att få veta, vilka intressen, som blivit tillbakasatta eller ej beaktade — detta för att man skall få en klar uppfattning om, huruvida den föreslagna lagändringen verkligen kan råda bot mot dylikt. Om misstag begås vid skötseln av en flottled, kan rättelse därutinnan lika bra erhållas nu, som om skogsägaren får rösträtt vid stämman, ty han kan redan nu framföra sina erinringar endera direkt till föreningens styrelse eller genom den av Konungens befallningshavande tillsatta styrelseledamoten eller ock till Konungens befallningshavande direkt. Några sådana erinringar hava ännu aldrig mig veterligt blivit framförda, ehuru mitt bolag framflottar timmer i 15 av Norrlands huvudälvar, bivattendragen oräknade.

Då nu intet missgrepp kunnat konstateras, förefaller det högst egendomligt, att därför skall skapas en lagbestämmelse, som i sig skulle innebära en verklig börda för alla flottningsföreningar med ty åtföljande stora kostnader, trassel och obehag — kanske förluster — men till verklig nytta för ingen.

Då jag anser denna fråga förut fullständigt utredd, gagnar icke en ytterligare kostsam utredning, eftersom myndigheterna väl hava annat att göra än att arbeta med dylika frågor, vadan jag yrkar, herr greve och talman, avslag på utskottets hemställan.

Herr Frändén: Herr greve och talman! Då jag är motionär i denna fråga, skall jag anhålla om kammarens uppmärksamhet för några ögonblick.

Såsom synes av motionen och som av utskottets utlåtande framgår, förhåller det sig så, att virkesleverantörerna eller skogsägarna där uppe, vilka i regel få betala alla flottningslöner från älvarnas upprinnelse och ned till skiljeställena, icke hava någon rösträtt eller inflytande på annat sätt vid flottningsstämmorna. Redan vid ett ytligt skärskådande av ett sådant förhållande måste väl var och en inse, att detta icke är riktigt och således icke kan vara ordnat på ett tillfredsställande sätt. Jag gör mig knappast skyldig till någon överdrift, om jag här påstår, att det icke kan förekomma ett

dylikt förhållande på något annat område inom vårt land. Jag och mina medmotionärer hava av vad som förekommit synnerligast under de senaste tio, femton åren funnit anledning att försöka vinna någon ändring i här påtalade förhållanden. Vår motion har, såsom var väntat, väckt synnerligen stor oro och missnöje från trävarubolagen och särskilt från flottningsföreningarnas sida. Den kritik, som omnämndes av herr Enhörning och som vid flottningschefsföreningens sammanträde här förra månaden utvecklades av föreningens ordförande, kan jag icke finna innehålla så mycket av värde. Såvitt jag kan förstå, var det endast ett enda sakligt skäl mot motionen, som denne kunde förebibringa, nämligen den omständigheten, att det kommer att vålla mycket mera arbete vid uppgörandet av tillförlitliga röstlängder vid flottningsstämmorna. Jag är villig att medge, att det nog kommer att tarva mångdubbelt arbete att upprätta dessa röstlängder, men jag anser likväl, att frågan är av den betydelse, att icke en sådan omständighet bör få hindra en rättelse härutinnan. De övriga hinder, som flottningschefsföreningens ordförande anförde, finner jag icke vara av beskaffenhet att de kunna inverka på själva frågan. Jag skulle icke vilja alltför hårt polemisera mot en person, som icke är här närvarande, men jag kan ju få belysa den uppfattning, som flottningscheferna ha, genom att läsa upp ett par rader, som återfinnas i just detta yttrande. Det heter i slutet av flottningschefsföreningens yttrande: »Den stora mängden mindre skogsägare däremot har enligt vår uppfattning ingen hemortsrätt på flottningsstämmorna.» Jag ber att få säga, att detta är ett typiskt uttalande av personer, som på detta område vilja bestämma över andra och över andras ekonomiska intressen.

Såsom framgår av utskottets utlåtande, har utskottet icke velat gå med på motionärernas yrkande om en direkt lagändring. Motionärerna hava också varit nöjda med en skrivelse med anhållan om utredning av frågan.

Såsom herr Enhörning yttrade, är ju utskottets utlåtande mycket noggrant och klart avfattat, så att jag skall icke vidare uppehålla mig därvid. Jag ber emellertid att med anledning av herr Enhörnings anförande få försäkra herrarna, att det icke är motionärernas mening att å något sätt försvåra eller försämra situationen för trävarufloctningen genom det yrkande, som motionärerna här framställt om en lagändring. Jag kan försäkra, att om bönderna — jag tänker ju närmast på dem — finge litet direkt inflytande vid flottningsstämmorna, skulle detta helt säkert bliva till synnerligen stor fördel för denna näring. Jag kan försäkra, att jag har lika livligt intresse av att flottningsarna bedrivs på ett både ekonomiskt och klokt sätt som någonsin herr Enhörning.

Herr Enhörning efterlyste nu anledningen till, att denna motion framkommit. Det tycker jag, att herr Enhörning borde kunna fatta av motionens och utskottsutlåtandets innehåll. Anledningen är den, att vi, som skola betala flottningslönerna, också vilja vara med om att hava inflytande vid flottningsstämmor. Vi äro icke nöjda med att endast trävarubolagens ombud skola sitta där och bestämma över ärenden, som röra både oss och dem själva, utan att vi få ha ett enda ord med i laget.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Petrn, Bror: Herr talman! Då jag avgivit en blank reservation till föreliggande utskottsutlåtande, anser jag mig skyldig att säga några ord i frågan.

Motionen rör ett ämne, beträffande vilket jag icke har någon personlig erfarenhet, och det har därför ej varit så lätt, innan man kommit till en ståndpunkt i frågan.

Ang.
rosträtten å
flottnings-
stämma.
(Forts.)

Här föreligger utan tvivel ett naturligt intressesmotsatsförhållande. Dessa flottningsföreningar äro ju sammanslutningar av en mycket osedvanlig natur. De äga icke någon stabilitet på det sättet, att det är samma personer, som tillhöra dem under en längre tid, utan medlemmarna växla år från år. Endast de personer, som ett visst år äro flottande, hava delaktighet i föreningen det året så sker. Det är tydligt, att det under sådana omständigheter skall uppkomma ett visst intressesmotsatsförhållande mellan olika slag av flottande. För de små skogsägare, som bo uteder flottlederna, blir intresset närmast koncentrerat på att just de år, då de flotta ut sina mindre virkespartier, utgifterna för dem bliva så små som möjligt. De större skogsägarna, särskilt förädlingsverken, som hava sina skogar utmed flottlederna, hava åter ett annat intresse, nämligen att flottlederna skötas på lång sikt, och det är givetvis det riktiga, att så sker. Utan tvivel har jämväl det allmänna ett mycket starkt intresse av det sätt, på vilket flottlederna skötas. Vill man se efter, vad dessa flottleder hava betytt för vårt land under de sista femtio åren, vilken hävstång de varit för höjandet av vår skogshandtering och vår virkesexport, skall man finna, att det är stora värden de tillfört landet under denna tid.

Önskligt vore ju, att i det uti motionerna angivna hänseendet få linjer uppdragna, som gäve möjlighet för de olika intressena att inom flottningsföreningarna komma till tals med varandra. Jag vill därvidlag säga, att jag fått det intrycket, att det icke är bra som det nu är och att man har att räkna med en utbredd opinion bland skogsägare i nu förevarande hänseende. Det synes förhålla sig så, att under senare tider har det beträffande åtskilliga vattendrag mer och mer blivit kutym att leveransavtalen vid virkesköpen lagts om. Medan förr, efter vad det säges, virkesköparen till större delen tog emot virket, när det gick ut i älvarna, är det nu alltmåra fallet, att han tager emot virket vid ett sorteringsställe långt ned i flottleden. Detta har till följd, att de kostnader, som skola betalas för virkets passerande genom flottleden, falla de facto på den säljande, men den, som bestämmer över alla förhållanden i flottningsföreningarna med återverkan på flottningskostnaderna är köparen, virkesmottagaren. När likviden skall äga rum, presenterar denne en moträkning på själva flottningskostnaderna, men de åtgöranden, som bestämma dessas storlek har säljaren icke något inflytande å. Redan under förarbetena till 1919 års flottningslag stod det klart, att det till utjämnande av den av mig berörda intressesmotsatsen, på detta område borde tillses att skogsägarna erhöles ett tillbörligt inflytande i flottningsföreningarna. Man hade därvid närmast att pröva ett från domänstyrelsen framställt förslag, som syftade till att ge de virkessäljande skogsägarna rösträtt å flottningsstämmorna, såvitt angick flottledens underhåll och utveckling, men man fann efter ingående undersökningar och överväganden den föreslagna vägen icke vara framkomlig. Nu vill jag härom säga, att mig förefaller det, som om den slutsats, man därvid kommit till, är riktig. Det finnes nämligen till synes ingen möjlighet att tekniskt anordna rösträtt för de hundratals och i vissa älvar tusentals virkesägare, som ett visst år flotta. Det är icke en lämplig väg att gå, även av den anledningen, att den naturliga utvecklingen på detta område är att dessa flottningsföreningar bliva större till sin omfattning och sålunda koncentreras till ett mindre antal sådana. Motsatsförhållandet mellan biälvarna och de stora vattendragen, vilket är den särskilt ömma punkten i nu förevarande hänseende, blir därigenom mindre. Denna koncentration med sammanslagning av flottningsföreningar pågår år från år. Det är nog så, att även genom framställningar till länsstyrelserna från statsskogarnas funktionärer denna utveckling påskyndats, och den är utan allt tvivel till gagn. Jag tror därför, att den väg, på vilken motionärerna tänkt sig att här komma fram, nämligen genom att bereda rösträtt å flottningsstämmorna för de virkessäljande skogsägarna, icke är möjlig att

gå. Det går, såsom jag framhållit, icke tekniskt att genomföra en sådan anordning. Jag skulle också vilja säga, att det går icke heller av ett annat skäl. Det finnes nämligen något vid sidan av lagen: avtalens innehåll. Givet är, att virkesköparna hava möjlighet, ifall de äro den starkare parten, att i avtalet få in de förbehåll, som de önska. De kunna däri inrymma bestämmelser såväl med avseende å rösträtten — eftersom lagen medger röstning genom ombud — så att rösträtten kommer att faktiskt ligga hos dem, som ock med avseende å platsen för virkesleveransen. Är det däremot så, att virkessäljarna genom sammanslutningar dem emellan eller eljest äro den starkare parten, hava de också möjlighet att genom förbehåll i avtalen i förenämnda hänseenden utvinna åt sig redan med lagens nuvarande lydelse vad de önska på detta område. Jag tror att skall man på lagstiftningens väg komma fram till vidgat inflytande åt skogsägarintresset i flottningsföreningarna, finns det nog ingen annan väg att gå än den, som lagstiftningen till sist slog in på 1919. Då hade man, såsom förut nämnts, till en början tänkt sig att bereda virkessäljarna rösträtt för det av dem avyttrade virket. Då man utan meningsskiljaktighet omsider övergav denna väg, var det givetvis därför, att man jämväl på skogsägarhåll blivit övertygad om att denna väg icke vore framkomlig. När vederbörande departementschef 1919 lade fram förslaget till flottningslag, sade han uttryckligen ifrån, att dessa skogsägare, som icke själva toge del i flottningen men för avyttring av sitt virke vore beroende av flottningsförhållandena, för det dåvarande voro utan någon möjlighet att få sina synpunkter framförda och bevakade inom föreningarna. Detta fastslogs således vid detta tillfälle. Och vad gjorde man så för att tillgodose dessa skogsägarintressen? Jo, man lät länsstyrelserna få rätt att i styrelserna för flottningsföreningarna utse en person, vilken skulle hava att tillgodose ortens skogshushållning och andra allmänna intressen, därvid det uttalades en förväntan, att förenämnda skogsägare skulle i honom erhålla en målsman för sina intressen. Man frågar sig då: Hur har det utfallit med dessa särskilda ombud i flottningsföreningarna? Vill man höra sig för härom, skall man finna, att omdömet allmänt är, att det har blivit bättre förhållanden härutinnan genom denna anordning än vad det var före 1919. Dessa personer, som av länsstyrelserna i regel utses bland överjägmästare eller personer i liknande ställning, söka att på bästa sätt tillgodose de intressen de särskilt äro satta att bevaka. — Jag vill anmärka att, när lagen antogs, fattades skiljaktiga beslut å denna punkt i de båda kamrarna, i det att första kammaren gick emot propositionens förslag, att ett sådant ombud skulle finnas i alla flottningsföreningar; och begränsade det till de fall, där vederbörande länsstyrelse prövade behov därav föreligga. Andra kammaren åter tog den ovillkorliga bestämmelsen om dylika styrelseledamöter i alla flottningsföreningar. Vid sammanjämkningen följdes så å denna punkt första kammarens mening. — Beträffande en del bivattensälvar har man nog flottningsföreningar av den ringa storlek, att det kanske icke är behövt att ha sådana ombud. Men å andra sidan kan det nog tänkas, att man på en del håll icke har utnyttjat denna befogenhet i den utsträckning, som skulle kunna vara önskligt.

Ifall jag skulle summera vad jag nu velat säga, skulle det vara, att jag instämmer i herr Frändens och hans medmotionärers uppfattning därom, att det skulle vara önskligt, om skogsägarintresset kunde i större utsträckning än nu är fallet komma till tals i flottningsföreningarna, samt att det till förebyggande av slitningar synes vara önskligt, ifall leveransförhållandena vid virkesköpen kunde så ordnas, att flottningskostnaderna för virket komme att i största möjliga mån falla på virkesköparna. Men att detta senare icke låter reglera sig genom lag är självfallet. Vad man bör åtgöra på detta område, synes mig i första hand vara att genom remisser till länsstyrelserna undersöka, i vilken utsträckning allmänna ombud finnas i flottningsföreningarna och huru metoderna

Ang.
rösträtten å
flottnings-
stämma.
(Forts.)

Ang.
rösträtten å
flottnings-
stämma.
(Forts.)

för närvarande äro och tendera att bliva beträffande virkesleveransförhållandena, och på basis av denna undersökning försöka se till, om man på något sätt kunde för ytterligare tillgodoseende av ortens skogshushållning bygga ut det allmännas inflytande i flottningsföreningsstyrelserna och vad därtill hör.

Jag tror, att, som läget är med en stigande opinion bland skogsägarna längs åtminstone vissa av våra större flottleder, det är till gagn, om det kommer en utredning till stånd i denna fråga. Jag vill därför icke motsätta mig den hemställan, som är gjord i utskottets kläm men jag tager ett bestämt avstånd från den i utskottsutlåtandet i utsikt ställda möjligheten att för tillgodoseendet av det i motionerna avsedda syftet komma fram på en väg med beredande av rösträtt å flottningsföreningarnas stämmor åt de verkessäljande skogsägarna, och detta är anledningen till den blanka reservation, jag avgivit till betänkanudet.

Jag skall därför nu, herr talman, be att få yrka bifall till den hemställan, som utskottet i det föreliggandet utlåtandet har gjort.

Herr Lindhagen: Det är nu tjuguet år sedan norrlandskommittén framlade sitt förslag om tillgodoseende av de små skogsägarnas rättigheter under flottningen. För min del deltog jag icke i själva utarbetandet av detta förslag, därför att jag då låg sjuk, men själva impulsen hade vi ju varit ense om, och det är intressant att nu, tjuguet år efteråt, finna, hurusom frågan är lika litet löst som den var 1904. Det har visserligen åstadkommits, att Konungens befallningshavande får utse en ledamot i flottningsförening och även en revisor, om jag icke misstager mig. Men vad kan detta betyda? Det är en liten rätta, som födes av det stora berget, och dylikt födsloarbete upprepas oupphörligen i våra förhandlingar. Man begär nu nya undersökningar utan att komma fram till någonting, som verkligen råder bot på missförhållandet.

När en annan jordfråga förelåg till behandling hos andra lagutskottet vid denna riksdag, var det en jägmästare, som var anställd hos någon bolagsorganisation, som höll ett intressant föredrag, däri han bland annat framhöll, att bolagen numera äro besjälade av en helt annan anda än de voro för 21 år sedan. Sedan dess har det blivit en ny paroll under våra förhandlingar i jordfrågor, att man icke behöver vara rädd för bolagen vidare. Det är en helt annan anda nu än förut. (Herr Enhörning: Hör!) Ja, jag har just hört det, herr Enhörning, men detta tycks åtminstone icke vara fallet i denna fråga, ty här se vi, att motionärer från olika politiska partier och även från dem, som stå bolagen tämligen nära, uttrycka sin missbelåtenhet och framhålla, att andan i denna fråga är precis densamma som den var för 21 år sedan. Varför skall man då kunna tro, att andan blivit olika på andra områden? Bolagen kunna icke vara annat än bolag. Man kan icke begära det orimliga, utan får nog fortfarande söka botemedlet i andra utvägar än genom att vädja till aktiernas filantropi.

Nu ha motionärerna föreslagit en åtgärd, som utskottet, såsom jag tror med fog, utdömt, enär den säkerligen icke skulle leda till någonting. I stället har utskottet sökt kasta sig in på rösträttsbestämmelser. Utskottets ordförande har däremot utdömt även detta och menat att det tjänar ingenting till, men vill i alla fall ha en undersökning utan att kunna föreslå någonting. Och när utskottet söker motivera sin kläm nästan svettas utskottet över de gruvliga svårigheter, som utskottet motser skola möta vid blivande försök att komma till något resultat.

Jag tror såsom herr Petré, att även rösträttsbestämmelser båta föga. Det är möjligt, att man kommer att stöta på tekniska svårigheter, men även om de små skogsägarna få denna rösträtt, tro herrarna, att det blir någon avsevärd ändring därför?

Jag har, herr talman, blivit varnad av erfarenheten. Jag har sett, att den

allmänna rösträtten icke uppfyllt de förhoppningar man ställt på densamma, och jag tror också, att de små skogsägarna skulle komma att bli tämligen kuggade i fråga om verkningarna av en allmännare rösträtt, i all synnerhet på detta område. De kunna av flera skäl icke resa till stämmorna i något större antal, och även om de resa dit, finnes det många sätt, på vilka de mäktiga ändå kunna länka det såsom de önska.

Det finnes blott ett enda botemedel under nuvarande förhållanden. Det är icke fullkomligt det heller, men det kan göra åtskilligt, och det är att ordna så, att huvudflottningsledningarna ägas och ledas av det allmänna. Den synpunkten har jag redan förut vid mer än ett tillfälle tillåtit mig framhålla, och det är den enda utväg man har för att råda någon bot på dessa missförhållanden.

Jag tager mig därför friheten att föreslå det tillägg till sista delen av utskottets motivering på sidan 15, att före den sista punkten, som börjar med orden: »Utskottet finner sig därför», måtte infogas följande sats: »Det må till sist ock framhållas, att huvudflottningsledningarna säkerligen helst böra ägas och ledas av det allmänna. Utan en sådan ordning lärer ett någorlunda behörigt hänsynstagande även till de små skogsägarna knappast vara att någonsin motse.»

Herr Enhörning: Herr greve och talman, mina herrar! Min ärade vän på jämtlandsbänken sade, att dessa motioner kommit mycken oro åstad hos sågverksägarna. Härtill vill jag anmärka, att ingen enda sågverksägare överhuvud taget sagt ett enda ord till mig i denna fråga eller anmodat mig på minsta sätt att tala för eller emot. Det synes mig här föreligga ett fullkomligt misstag från herr Frändéns sida. Om någon sådan lust hade förefunnits hos sågverksägarna, borde de givetvis ha vänt sig till mig och icke till herr Frändén, och jag kan heller icke tro, att de vänt sig till honom i denna fråga. (Herr Frändén: Jo, det ha de gjort!) Jaså, ha de bett om detta, när ha de gjort det och vilka är det? Det tror jag knappast.

Emellertid uppgav herr Frändén, att virkesleverantörerna få betalt vid skiljestället. Man köper virket och betalar det vid huvudälvens skiljeställe. Jag vill säga, att beträffande de älvar, i vilkas styrelser jag är medlem, t. ex. Ljungan och Indalsälven, köpes virket levererat på huvudälven. Det köpes också levererat på biälvarna, beroende på det avtal, som man överhuvud taget kan träffa med leverantören. Givetvis vill en leverantör få så högt pris som möjligt, och han tror sig ofta kunna betinga sig det högsta priset genom att leverera virket fritt på huvudälven, ty han inbillar sig ofta, att han på något sätt kan ha inflytande på flottningen i biälven. Jag har också påvisat detta för utskottets ärade ordförande och påvisat, att byalag förliden höst skrev till mig i denna fråga.

Nu erkände herr Frändén i alla fall, att en sådan här apparat skulle komma att vålla mycket arbete, och det kommer den säkerligen att göra. Det blir nästan omöjligt att säga, att den eller den skall rösta för så och så många fyrkar och ha så och så många röster. Det tager flera dagar i anspråk att upprätta en sådan röstlängd, om varje skogsägare, som sålt virke det året, skall rösta på stämman.

Vidare menade herr Frändén, att det uppstått oro i lägret även inom flottningssällskapen. Det har jag alls icke förmärkt. Jag har icke förmärkt någon som helst dylik oro.

Men, om man skulle slå in på denna bog, skulle det icke blott vålla mycket arbete utan även stora kostnader, mina herrar. Jag vill nämna, att kronobudet för Ljungan, Indalsälven och Gimån hade ett arvode av 2,000 kronor förlidet år jämte fria resor och traktamenten. Styrelsearvodet för dessa tre flottleder uppgick till 4,000 kronor, men det är att märka, att detta arvode

Ang.
rösträtten å
flottnings-
stämma.
(Forts.)

skulle fördelas mellan 9 personer, och var och en fick således icke fullt 450 kronor. Vidare tillfaller detta arvode icke allenast de ordinarie ledamöterna i styrelsen utan även suppleanter i den mån de beviljat sammanträdena. Alltså ser man, att kronoombudet är mera gynnat än vad en styrelseledamot är. Skulle man nu kunna tänka sig, att skogsägarna skulle bli representerade t. ex. med en ledamot från varje socken, ja, vad komme icke detta att kosta, mina herrar. Det bleve en mycket dyrbar apparat, och jag tror icke, att den i någon nämnvärd mån komme att gagna det hela.

Det virke i våra flottleder, som herr Frändén och jag ha att göra med, levereras till köparna i regel på huvudälven, och säljaren har därför icke så synnerligt stort intresse härvidlag. Jag medgiver, att det kan vara av ett stort intresse att få virket billigare flottat, ty blir flottningen billigare, kan också säljaren betinga högre pris, men så vitt jag kan förstå har flottningen hittills blivit verkställd så noga och så omsorgsfullt, som det överhuvud taget varit möjligt.

Nu sade utskottets högt ärade ordförande, att det icke är bra som det är, men herr ordföranden har icke sagt på vilket sätt det icke är bra. Jo, han har delvis gjort det genom att säga, att virket levereras vid skiljeställena. Ja, jag vill då säga, att om det sker så på några älvar i Norrland eller på andra ställen, så är det däremot icke så beträffande Ljungan, Indalsälven och Gimån. Där spelar det heller icke överhuvud taget någon stor roll. När man skall köpa en vara, räknar man givetvis ut vad man kan betala för den, och då måste man utgå från den konklusionen, att man räknar ut, vad virket fritt utsorterat kostar, och följaktligen får leverantören givetvis sin betalning därefter. Således blir det varken billigare eller dyrare, om man betalar virket däruppe i flodleden eller om man betalar det efter beräknat värde såsom utsorterat. Det blir precis detsamma eller bör åtminstone bli det. Det inverkar icke så betydande på priset. Det kan hända, att det under vissa år, då flottningen går bra och gynnsamt, blir fördelaktigare att sälja virket vid skiljestället, under det att det ett annat år, då flottningen går sämre och stora svårigheter möta på grund av litet vatten och dylikt, blir fördelaktigare för leverantören att sälja virket däruppe. Men detta ligger åtminstone vad våra ådalar beträffar fullkomligt i leverantörens skön att bestämma. Leverantören kan säga: jag vill leverera virket där och där, och då köpes det också av våra köpare i våra ådalar, där leverantören önskar leverera detsamma.

Nu skulle jag ha förstått herr Frändén, om han hade motionerat om, att alla biåar skulle inrangeras under huvudälven. Jag tror, och därom har jag också talat med herr Frändén, att det skulle bli billigare, om biåarna finge räknas till huvudälven. Det kan finnas flera biälvar till en huvudälv, vilka äro reglerade av huvudälven. För dessa biälvar finnes ingen särskild styrelse, utan samma styrelse fungerar för huvudälv och biälvar. Blev nu dessa biälvar inrangerade i huvudälven, skulle kostnaden för alla dessa styrelser, som sitta för biälvarna och icke göra det för ingenting, falla bort, och därigenom skulle det bli billigare för skogsägarna. Jag har strävat att nå detta mål, och genom mitt personliga ingripande har jag lyckats reglera en hel del biåar såväl till Ljungan och Indalsälven som till Gimån. Jag har varit ordförande i styrelserna för dem alla, och under de åren har det varit mitt mål att arbeta för denna sak. Nu är det möjligt, då denna fråga kommit upp, att det kommer att föranleda mig till att nästa år, om jag lever, motionera i frågan här i riksdagen, ty jag tycker, att det skulle vara ett gott framsteg till det allmännas bättnad.

Herr Lindhagen har också synnerligen mycket intresserat sig för denna fråga, men han är mycket pessimistiskt anlagd även nu. Han tror aldrig på någon bättring i förhållandena, och det är beklagligt, att herr Lindhagen har

en så liten tro på framtiden. Det beror utan tvivel på hans ålder, att han ser allting lika mörkt, som han gjort förut. Om man kan uppsåra några fel, så finnes det ett botemedel, och då frågar jag herr Lindhagen: varför har icke herr Lindhagen snokat upp dessa misstag och gått till styrelserna och talat med dem, varför har han icke gått till kronoombuden eller vänt sig till Konungens befallningshavande för att få rättelse? Men någonting sådant har jag aldrig hört talas om; det är mig fullkomligt obekant. Mycket skulle ännu kunna vara att tillägga i denna sak, men jag vill icke längre uppehålla herrarnas tid. Jag ber, herr greve och talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Ang.
rösträtten å
flottnings-
stämma.
(Forts.)

Herr Frändén: Herr talman! Herr Lindhagen tycks ha läst mellan raderna, när han sade, att utskottet skulle ha svettats vid tanken på, att ingenting skulle kunna uträttas. Jag ber att få säga herr Lindhagen, att detta är fel. Utskottet har varit enigt om, att fel föreligger på detta område, som måste rättas. Det är icke av klen tro, som vi varit ute i denna fråga, oaktat man icke vill gå den väg herr Lindhagen anvisar.

Herr Enhörning sökte göra troligt, att det skulle vara på leverantörernas begäran, som virket säljes på huvudälven eller vid skiljestället. Detta är fel. Det vet nog herr Enhörning, att de icke få sälja virket annat än framme på dessa platser. Så förhåller det sig.

Herr Enhörning talade också om, och beskärnade sig över det stora arvodet till kronans ombud. Om bönderna och timmerleverantörerna finge komma med, så tror jag icke, att de skulle medverka till höga arvoden. Jag har synnerligen stor respekt för herr Enhörning, men jag kan icke underlåta att säga, att han synes mig se litet ensidigt på dessa frågor, där han har egna intressen.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! För min del tror jag, att det är alldeles riktigt som utskottets ordförande här uttalat, att det skulle bli förenat med överstigliga svårigheter att kunna ordna det så, att virkesleverantörerna finge möjlighet att kunna göra sina röster gällande å flottningsstämma. Jag tror, att det vid en blivande undersökning skall komma att visa sig, att det är ett olösligt problem att göra upp tillfredsställande bestämmelser i detta avseende. Tillika tror jag, att om riksdagen nu avlåter denna skrivelse till Kungl. Maj:t, så kommer Kungl. Maj:t att finna, att den undersökning, som skall sättas i gång, måste vidgas åtskilligt utöver vad motionärerna här ifrågasatt.

Det är ju, såsom och redan tidigare under debatten här blivit framhållet, så, att dessa flottleder äro av en utomordentligt stor betydelse för hela vår skogsvård, och därför är det nödvändigt, att den lagstiftning, som är påbörjad beträffande våra flottleder, blir i många avseenden fullständigad och kompletterad. För närvarande är det så, att flottlederna äro mycket osäkra kommunikationsmedel. Det går icke ett år förbi, utan att risk föreligger, att det virke, som är avverkat, icke kan gå ut till flottning på våren utan får ligga kvar, därför att när vårfloden kommer och flottningen framför allt i bivattendragen skall äga rum, då uppstår i regel konflikt med ty åtföljande blockad, varigenom virket hotas med att få stanna kvar till påföljande år. Flottning kan endast äga rum under en begränsad tid under vårfloden. Skall en utredning äga rum, så förtjänar utan tvivel även detta att tagas under noggrant överbäggande, och det är ett verkligt skogsägareintresse, att det kommer att bli trygghet för, att virket, då det blivit avverkat, kan komma ut och icke behöver stanna kvar.

Ett annat förhållande, som är i hög grad markant, speciellt inom det län jag tillhör, är det, att den flottled, som är av en mycket stor betydelse för länet, på sätt och vis är tillkorkad eller tillproppad av ett par bolag, som behärska nedre delen av flottleden. Detta har tvingat fram industri inom länet, och i och för

Ang.
rösträtten å
flottnings-
stämma.
(Forts.)

sig är ju intet ont i detta, utan det är ju tvärtom mycket bra för att i någon mån få ökad konkurrens i fråga om priset på virket. Men det är tydligt, att den industri, som är förlagd däruppe, har att dragas med betydligt större fraktkostnader, när det gäller att föra ut det förädlade virket på världsmarknaden. Detta har i sin mån medverkat till, att skogen såsom sådan betalas mindre i Dalarna än i de floddalar och skogsområden, som ha fritt tilllopp ut till havet och där den fria konkurrensen fritt kan göra sig gällande.

Innan jag slutat vill jag påpeka en annan omständighet, som torde försvåra möjligheten att tillgodose motionärernas önskan. Det är så, att den ene virkesförsäljarens virke stannar i början av Dalälven, vid Siljan, under det att en annan virkesförsäljarens virke går ned till Runn. Där stannar det, under det att återigen annat virke går ända ned till kusten. Det är svårt att förstå, att de virkesförsäljare, som lämna sitt virke uppe vid Siljan kunna ha något intresse av att kunna öva inflytande på flottningsstämmans angelägenheter i vad de röra förhållandena nedanför Siljan vid alla de olika skiljeställen och flottningsanläggningar, som finnas där.

Då jag tager för givet, att den av utskottet föreslagna skrivelsen kommer att av riksdagen avlätas, ber jag att få uttrycka den förhoppningen, att, när detta ärende kommer under Kungl. Maj:ts prövning, Kungl. Maj:t måtte taga upp frågan angående framflottning av virke i betydligt vidare omfattning än vad motionärernas framställning här giver anledning till. Jag tror, att det för hela skogsdriften, för skogsägarna i landet och icke minst för staten är av en mycket stor betydelse och ett viktigt intresse, att så kommer att bli förhållandet.

Herr Enhörning: Herr greve och talman, mina herrar! Jag vill endast gentemot den ärade kamraten på jämtlandsbänken säga, att kostnaderna för kronoombudet icke bestämmas av flottningsföreningarnas styrelser eller på deras stämmor, utan de bestämmas av Konungens befallningshavande. Således ha styrelserna eller stämmorna intet inflytande på den saken.

Om jag nu antager, att t. ex. ytterligare ett eller två ombud skulle tillsättas för varje socken, som beröres av flottlederna, så är det givetvis Konungens befallningshavande, som skulle bestämma arvodet även för dem, och då blir det naturligtvis något i samma stil med vad de nuvarande kronoombuden ha. Det skulle bli en kolossalt dyrbar historia, som jag tror på det hela taget icke skulle gagna mycket. Vi ha ju t. ex. våra strandarrenden, som vi måste reglera för varje år, och vi se, huru dessa strandarrenden ha fördyrats år från år. Jag minnes ett fall från Ljungan, då denna nyreglerades härom året. Det gjordes därvid upp med bönderna, att i strandskadeersättning skulle betalas så och så mycket. Detta uppgjordes icke av flottningsföreningen, utan av den av Konungens befallningshavande tillsatta förrättningsmannen, väg- och vattenbyggaren major Hellberg. Ja, nu äro de framme där och skola höja ersättningen dubbelt, och så är det överallt efter flottleden.

Jag förmodar, att om böndernas intressen skulle bli starkt representerade vid flottningsstämmorna, så skulle de givetvis hjälpa varandra och höja strandarrendet undan för undan. Vi betala t. ex. en 50,000 å 60,000 kronor i Indalsälven, men vi ha köpt in för 200,000 å 300,000 kronor stränder, som vi äga för evärdelig tid, därför att man har stora fordringar på den årliga avgälden.

Det är ju mycket, som jag skulle vilja säga om detta. Säkert är, att det kommer att kosta virkesägarna allra mest, ju flera representanter de få i flottningsföreningarna, antingen på stämmorna eller i styrelserna. Givetvis kan man icke betala vad som helst för virket, utan det måste finnas ett visst maximipris, och de omkostnader, som drabba virket, innan det är utflottat, ja, de drabba i själva verket skogsägarna.

Herr Lindhagen: Herr Frändén bestred, att utskottet hade svettats. Det var ju kanske något drastiskt uttryckt, men jag vill fästa uppmärksamheten på, att sedan utskottet förkastat motionärernas lilla förslag såsom overksam, faller utskottet tillbaka på rösträttsbestämmelser, och så säger utskottet: »Utskottet är väl medvetet om de stora svårigheter, som möta i sådan hänseende.» Men »oavsett detta får enligt utskottets mening de mötande svårigheterna icke hindra, att ansträngningar göras» — jag tycker man riktigt svettas, när man hör ordet »ansträngningar» — för att finna en lösning överhuvud taget någonstans. Detta är väl ett ganska hopplöst perspektiv, fast utskottet ju på samma gång erkänner missförhållandets tillvaro, och redan därmed är mycket vunnet, det måste jag erkänna.

Frågan gäller, som sagt var, de små skogsägarnas möjligheter att tillgodogöra sig sin skogstillgång. Innan förbudslagen kom, användes makten över flottlederna ofta till att hindra dessa skogsägare från att tillgodogöra sig sina skogstillgångar, för att de skulle bli tvungna att sälja sina hemman, och på detta sätt har det på många håll omöjliggjorts för dem att bestå i kampen för tillvaron. Den omständigheten, att kronan skänkt saluskog genom avvittring, har inte fått någon särskild betydelse för dem, då denna gåva kan illuderas även på detta sätt liksom på många andra.

Jag finner således att det är ganska hopplöst med både motionärernas utväg och utskottets utväg, och jag instämmer till fullo med herr Petrén och en annan talare, som yttrade sig här — om detta nu beror på ålderdom, som herr Enhörning sade, så är ju även Petrén mycket gammal och jämväl den andra talaren, under det herr Enhörning givetvis är evigt ung. I alla fall har jag för min del tillåtit mig peka på en utväg, som förefaller vara den enda möjliga. Den nuvarande generationens politik utvecklar sig mer och mer till avståndstagande från att i någon enda fråga vilja gå till grunden av tingen, som ju i alla fall är förutsättningen för att något skall lyckas. Inför en sådan politik tillåter jag mig att hysa den största pessimism, och den kommer kanske ej att ändras under denna generation.

Nu framhöll dock herr Kvarnzelius, att man här inte får se denna fråga i smått utan efter stora linjer, och han påpekade, att detta var en för hela mänskligheten i vårt land betydelsefull fråga. Nå, vad är det då som hindrar denna mänsklighet med dess underavdelningar att i detta fall få ut sin rätt? Jo, det är, att ett enda enskilt intresse övermäktigt behärskar situationen. Då är givetvis den naturliga följderna av herr Kvarnzelius' erinran, att det allmänna, såsom representerande alla dessa intressen, bör tillgodose desamma, eller just det som jag tillät mig föreslå som tillägg till motiveringen. Om den motiveringens sakliga innehåll aktade sig emellertid herr Enhörning visligen att yttra det ringaste.

Herr Rosén: Herr talman! Herr Enhörning har ett par gånger framställt saken så, som om det skulle bli en för skogsägarna mycket stor kostnad, ifall flera kronoombud skulle utses. Alltsedan den nya lagen trädde i kraft har jag deltagit i revisionen av tre flottningsföreningars räkenskaper på uppdrag av Konungens befallningshavande, och jag har därvid icke kunnat finna, att det utsedda kronoombudet har någon stor ersättning. Konungens befallningshavande har bestämt, att kronoombudet skall ha samma ersättning som utgår till de av flottningsstämman utsedda styrelseledamöterna, och denna ersättning måste jag beteckna såsom måttlig. Det kan således inte vara tal om några väsentligt ökade kostnader i detta fall. Stämmodeltagarna ha naturligtvis ingen ersättning, utan få resa på egen bekostnad, om de vilja infinna sig.

Jag har samma uppfattning som herr Petrén, att det kommer att bli mycket svårt att finna någon form för att låta skogsägarna deltaga i flottningsstäm-

*Ang.
rösträtten å
flottnings-
stämma.
(Forts.)*

Ang.
rösträtten å
flottnings-
stämma.
(Forts.)

morna. Den enda utväg, som jag tror finnes, är den, att det allmänna blir starkare företrätt. Jag skulle då vilja påpeka, att för närvarande de enskilda skogsägarna knappast kunna sägas vara representerade, ty det förhåller sig kanske så, som herr Petrén nämnde, att det i regel är överjägmästarna, som äro av Konungens befallningshavande utsedda styrelseledamöter, och de företräda i vanliga fall inte de enskilda skogsägarnas intressen.

Något behöver här enligt min uppfattning göras. Herr Kvarnzelius har pekat på ett par saker, som böra tagas i betraktande vid en blivande utredning. Jag skulle vilja peka på ytterligare en sak, som jag tror inte är berörd. Det förhåller sig nämligen så, att styrelsen för en större flottningsförening uppdelar vattendraget i olika distrikt. Längst upp, d. v. s. där man har längst till havet, finnes ett mycket litet antal skogsägare. Där gör man i regel små distrikt. Kostnaderna för anläggning och underhåll av flottleden bliva där i regel mycket höga, så höga till och med, att virkesägaren inte får ett enda öre för skogen. Han får vara glad, om han får sin arbetskostnad betalad. Detta åstadkommer enligt min mening misshushållning med skogen, ty följden blir den, att skogsägaren kanske hellre låter skogen stå där och ruttna ner än att avverka och sälja den med en i vissa fall tämligen säker utsikt att inte ens få igen en skälig arbetskostnad. Därför böra dessa smådistrikt försvinna och ingå i det stora hela, så att kostnaderna utjämnas. Revisorerna ha i år gjort ett påpekande om den saken. Till vad resultat det kommer att leda vet jag inte, men då det ju är skogsköparna, d. v. s. bolagen, som ensamma bestämma om den saken, blir det kanske ingen ändring. Konungens befallningshavande har därvidlag, såvitt jag vet, ingenting att säga till om.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Enhörning: Herr talman! Jag vill endast säga den siste ärade talar- n, att överjägmästarna i flottningsföreningarna givetvis representera det allmänna. De äro visserligen representanter även för kronan, men de äro tillika representanter för det allmänna, och det är deras skyldighet att i detta fall se till, att allt går så korrekt och riktigt till som överhuvud taget är möjligt.

Nu yttrade sig herr Rosén om de längst upp belägna flottningsledningarna. Jag vill då säga, att hos oss i Indalsälven föreligger just nu ett förslag, som går i den riktning herr Rosén påpekade. Följaktligen äro vi hos oss icke efter vår tid i förhållande till vad man är i den ådal, där herr Rosén har äran vara revisor.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att därunder yrkats dels att vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt skulle bifallas, dels ock att utskottets hemställan skulle avslås. Därjämte hade i fråga om utskottets motivering framställts ett särskilt yrkande, vartill herr talmannen ville återkomma efteråt, om anledning därtill gäves.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å utskottets hemställan; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

I avseende å motiveringen, fortsatte herr talmannen, hade yrkats, av herr *Lindhagen*, att utskottets motivering skulle godkännas med den ändring, att näst efter den mening, som å sid. 15 i det tryckta utlåtandet slutade med orden: »i föreliggande hänseende», tillades följande: »Det må till sist ock framhållas, att huvudflottledningarna säkerligen helst böra ägas och ledas av det allmänna. Utan en sådan ordning lär ett någorlunda behörigt hänsynstagande även till de små skogsägarna knappast vara att någonsin emotse.»

Därefter gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande av utskottets uttalanden samt vidare enligt herr Lindhagens yrkande; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på godkännande av utskottets uttalanden, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

*Ang.
rösträtten å
f lottnings-
stämma.*

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som i avseende å motiveringen i andra lagutskottets utlåtande nr 22 godkänner utskottets uttalanden, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets motivering med det av herr Lindhagen under överläggningen föreslagna tillägget.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 5, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatsens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Punkterna 1—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen

dels bestämma antalet ordinarie befattningar hos socialstyrelsen på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 generaldirektör, arvode enligt 5 § i avlösningsreglementet å 19,000 kronor	
5 byråchefer	B 30
1 förste byråingenjör	B 26
3 sekreterare	B 26
1 sekreterare och inspektörsassistent	B 26
3 förste aktuarier	B 24
4 aktuarier	B 21

*Anslag till
social-
styrelsen.*

Anslag till social- styrelsen. (Forts.)	Befattning	Lönegrad
	1 bibliotekarie och arkivarie.....	B 21
	1 byråingenjör.....	B 21
	7 kansliskrivare.....	B 11
	1 förste expeditionsvakt.....	B 7
	8 förste kanslibiträden.....	B 7
	2 expeditionsvakter.....	B 5
	12 kanslibiträden.....	B 4
	1 skrivbiträde.....	B 2;

dels godkänna följande stat för socialstyrelsen, att tillämpas från och med budgetåret 1925—1926:

Stat.

	Kronor,
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag.....	295,000
Vikariatsersättningar, förslagsanslag.....	5,000
Arvoden à 2,000 kronor till två fullmäktige.....	4,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.....	25,400

Summa kronor 329,400;

dels ock höja det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen, nu 312,000 kronor, med 17,400 kronor till 329,400 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

a) bestämma antalet ordinarie befattningar hos socialstyrelsen på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 generaldirektör, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet à 19,000 kronor	
5 byråchefer.....	B 30
3 förste aktuarier.....	B 24
1 förste byråingenjör.....	B 24
3 sekreterare.....	B 24
1 sekreterare och inspektörsassistent.....	B 24
4 aktuarier.....	B 21
1 bibliotekarie och arkivarie.....	B 21
1 byråingenjör.....	B 21
7 kansliskrivare.....	B 11
1 förste expeditionsvakt.....	B 7
8 kanslibiträden.....	B 7
2 expeditionsvakter.....	B 5
12 kontorsbiträden.....	B 4
1 skrivbiträde.....	B 2;

b) godkänna följande stat för socialstyrelsen, att tillämpas från och med budgetåret 1925—1926:

Stat.

	Kronor
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag.....	285,000
Vikariatsersättningar, förslagsanslag.....	5,000
Arvoden à 2,000 kronor till två fullmäktige.....	4,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.....	25,400

Summa kronor 319,400;

samt

c) höja det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen, nu 312,000 kronor, med 7,400 kronor till 319,400 kronor.

Anslag till
social-
styrelsen.
(Forts.)

Reservation hade avgivits av herrar *S. H. Kvarnzelius, Oscar Olsson, J. G. Walles, G. Kobb, A. Petrén, C. A. Carlsson* i Gävle, *A. Anderson* i Råstock, *C. R. Jansson* i Falun, *L. J. Carlsson-Frosterud* och *O. E. F. Järte*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) bestämma antalet ordinarie befattningar hos socialstyrelsen på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 förste byråingenjör.....	B 26
3 sekreterare.....	B 26
1 sekreterare och inspektörsassistent.....	B 26
3 förste aktuarier.....	B 24

b) godkänna följande stat för socialstyrelsen, att tillämpas från och med budgetåret 1925—1926:

Stat.

	Kronor
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag.....	290,000
	Summa kronor 324,400;

samt]

c) höja det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen, nu 312,000 kronor, med 12,400 kronor till 324,400 kronor.

Herr Walles: Herr talman! Då jag inom tredje avdelningen deltagit i den förberedande behandlingen av detta ärende, ber jag att få säga ett par ord.

Som av utskottets redogörelse framgår, har Kungl. Maj:t bland annat föreslagit, att förste byråingenjör- och sekreterarbefattningarna samt sekreterare- och inspektörsassistentbefattningen hos socialstyrelsen skulle uppflyttas till 16:e lönegraden, motsvarande 26:e lönegraden i den av riksdagen antagna nya löneplanen. Allmänna civilförvaltningens lönenämnd har på sin tid inkommit med yttrande i ärendet tvenne gånger. I sitt första yttrande föreslog lönenämnden, att endast sekreterarbefattningen på byrån för sociala frågor i allmänhet och förste byråingenjörstjänsten å byrån för arbetarskyddsärenden skulle uppflyttas. I sitt senaste utlåtande har nämnden dock föreslagit, att även sekreteraren och inspektörsassistenten å byrån för sjukkasheväsendet skulle uppflyttas. Härutöver har Kungl. Maj:t föreslagit beträffande de två återstående befattningarna, att dessa skulle uppflyttas till den högre lönegraden. Kungl. Maj:t har ansett, att deras befattningar vore av den kvalificerade och krävande art, att det med full rätt motiverade en uppflyttning.

Tredje avdelningen inom utskottet, vilken, såsom jag nämnde, haft ärendet under förberedande behandling, ansåg, sedan avdelningen hade inhämtat ytterligare upplysningar i saken, att Kungl. Maj:ts förslag borde bifallas. Då ärendet emellertid kom inför statsutskottet in pleno, uppstodo skilda meningar om saken, och den slutliga överläggningen resulterade däri, att statsutskottet in pleno beslöt att icke tillstyrka uppflyttning av någon av de föreslagna, alltså ej ens gå med på lönenämndens förslag enligt dess första yttrande. Skälet härtill uppgiver utskottet i sitt betänkande vara, att »enligt av besparingskommittén avgivet förslag beträffande ordnandet av socialförsäkringen vissa

Anslag till
social-
styrelsen.
(Forts.)

förändringar i socialstyrelsens organisation äro ifrågasatta.» Dessa ifrågasatta förändringar torde nu icke komma att beröra annat än sekreterare på 2:a och 3:e byrån, och dessutom kan jag icke finna annat än att det är fullkomligt orimligt och i princip ohållbart, om det befinnes, att en befattning är förtjänt av en viss lön, att befattningens innehavare skall förvägras denna lön på grund av att verket i en närmare eller fjärrare framtid kan bli föremål för en omläggning.

Då jag jämte några andra medlemmar av utskottet icke kunnat biträda utskottsmajoritetens uppfattning, ha vi reserverat oss och yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat såsom det föreligger, och med vidhållande av denna uppfattning — som är tredje avdelningens uppfattning — ber jag alltså, herr vice talman, att få yrka bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

Herr Hallin: Herr talman, mina herrar! Vid statsutskottets mycket ingående prövning av förevarande punkt och särskilt den fråga, som nu den siste ärade talaren uppehöll sig vid, nämligen uppflyttningen i högre lönegrad av sekreterarna och förste byråingenjören i socialstyrelsen, har utskottet slutligen stannat vid att föreslå riksdagen att skjuta upp frågan om uppflyttningen av dessa befattningshavare, och detta, såsom utskottet i sitt utlåtande framhåller, med hänsyn till av besparingskommittén föreslagen ändring i det sociala försäkringsväsendet på åtskilliga områden. Denna ståndpunkt är i full konsekvens med vad utskottet föreslagit och kammaren alldeles nyss har godkänt, nämligen i punkten om riks-försäkringsanstalten. Där har man just, av samma anledning, som här föreligger, heller icke velat flytta upp någon av de sekreterare, som nu stå i den gamla lönegraden B. 15 eller B. 24 enligt den nya löneplanen.

Man skulle ju möjligen kunna draga upp en gräns mellan de fyra sekreterare det här gäller såtillvida, att man skulle kunna avskilja sekreteraren å första byrån, eller byrån för allmänna sociala ärenden, samt sekreteraren å sjätte byrån för lag- och administrativa ärenden, eftersom de, såsom den siste ärade talaren mycket riktigt anmärkte, icke egentligen ha med det sociala försäkringsväsendet att göra. Emellertid har utskottet kommit till den förutnämnda uppfattningen, och det är en gammal god regel i statsutskottet, att när fråga uppstått angående en organisation, som berör ett verk, så kan man svårigen där draga upp någon gränslinje mellan de olika byråerna, utan man har då ansett att det är bättre att låta saken vila samt vänta och se, vad den ifrågasatta omorganisationen av detta verk kan föra med sig. Utskottet har, som sagt, ansett det vara försiktigast att handla så jämväl vid detta tillfälle, och icke minst med hänsyn till, att det har varit mycket stridiga meningar i de enskilda fallen, har det ansetts rådligast att icke röra vid någon av de ifrågasvarande befattningarna.

Andra kammaren har, enligt vad jag erfarit, med mycket stor majoritet anslutit sig till denna statsutskottets ståndpunkt och jag ber därför på grund av vad jag anfört och under hänvisning till den motivering, som utskottet lämnat för sin hemställan, att få, herr talman, yrka bifall till densamma.

Herr statsrådet Möller: Herr vice talman! Jag för min del kan inte finna, att den av statsutskottet anförda motiveringen för att låta anstå med uppflyttningen av de här föreslagna sekreterartjänsterna i en något högre lönegrad är något nämnvärt bärkraftig. Jag vill påpeka, att någon jämförelse med riks-försäkringsanstalten och försäkringsrådet icke gärna är rimlig, ty vad riks-försäkringsanstalten beträffar, föreslås det ju i besparingskommitténs utlåtande en fullständig omstöpning av hela anstalten, och vad försäkringsrådet beträffar

föreslås det, att försäkringsrådet skall avskaffas och förvandlas till en byrå i ett omorganiserat riksförsäkringsverk, organiserad på ett helt annat sätt än det nuvarande försäkringsrådet.

De skäl, som alltså ha gjort, att sekreterarfrågan inom riksförsäkringsanstalten och inom försäkringsrådet icke har blivit upptagen i den kungl. propositionen, kunna enligt min uppfattning icke med någon slags verklig resonans föras, då det gäller socialstyrelsen. För det första kan naturligtvis ingen i denna dag säga, till vilka åtgärder besparingskommitténs utlåtande kommer att leda, men om också besparingskommitténs förslag skulle i högre eller mindre grad komma att läggas till grund för en omorganisation, så innebär det, vad yrkesinspektionen beträffar, ju ingenting annat, än att denna skall flyttas över i det nya riksförsäkringsverket. Men det kan ju inte rimligen ifrågasättas någon sådan förändring i fråga om arbetarskyddsbyrån, att inte samma kvalifikationer skulle krävas på motsvarande post, vare sig denna yrkesinspektion ligger hos socialstyrelsen eller den ligger någon annanstans. Beträffande sjukkasseyrån är förhållandet precis detsamma. Det föreslås av besparingskommittén, att den skall flyttas över till pensionsstyrelsen, men man förutsätter väl inte, att, om en sådan överflyttning sker, de krav man ställer på vederbörande tjänstemäns kompetens i sammanhang därmed skola sänkas. Därför förefaller det mig, som om den motiveringen inte är resonlig.

Utskottet har ju gjort det mycket bekvämt för sig på det sättet, att det har undvikit en saklig diskussion om det befogade i de olika sekreterarbefattningarnas uppflyttande genom att hänvisa till detta besparingskommitténs organisationsförslag, men för min del måste jag säga, att det förefaller mig närmast vara ett svepskäl i stället för ett realskäl. Det är åtminstone, skulle jag tro, inte en tillräcklig motivering för att här göra vad som enligt min mening kommer att ske, om nu statsutskottets förslag segrar, nämligen en verklig orättvisa gentemot de personer det är fråga om. Det kan nog inte bestridas, att det i de tidigare uttalandena beträffande prövningen av dessa sekreterartjänster ligger ett löfte, att riksdagen skall taga upp frågan och söka lösa den så rättvist som möjligt, och jag tror, att om man vill taga upp en saklig diskussion, så skall det visa sig, att det vore rättvist med hänsyn till statsmakternas egna tidigare uttalanden att i detta fall följa Kungl. Maj:t.

Jag vågar därför för min del hemställa, att kammaren måtte biträda den reservation, som är fogad till utlåtandet. Jag tror, att man därigenom skipar rättvisa, och det är väl en av de uppgifter man har här i riksdagen.

Herr **Kvarnzelius**: Herr talman! För min del är jag inte så riktigt säker på, att den motivering, som här föreligger i statsutskottets utlåtande, är ett adekvat uttryck för vad majoriteten egentligen ville ha sagt, ty det uppskov med hela frågan, som det där talas om, har egentligen endast tillämpning beträffande en av sekreterarna, under det att det inte har samma tillämplighet i fråga om de övriga, som här av Kungl. Maj:t äro föreslagna till uppflyttning.

Detta ärende föranledde inom statsutskottet en mycket vidlyftig debatt, kanske den längsta vi haft beträffande något ärende under hela den här riksdagen, och jag får lov att säga, att jag tror knappast det finnes några tjänstemän, som ha blivit så grundligt nagelfarna och vägda och prövade som dessa omstridda befattningshavare. Men handläggningen av dessa ärenden i riksdagen har ju hittills ganska tydligt givit vid handen, att sakskäl egentligen inte varit det enda, vartill hänsyn tagits vid övervägandet, huruvida den ena eller andra skulle vara berättigad till uppflyttning i en högre lönegrad, utan så snart det har inträffat, att det uppstått en majoritet i ena kammaren för att placera någon befattningshavare i en lägre lönegrad, så har det nästan blivit panikartad flykt över till samma ståndpunkt i medkammaren.

Anslag till
social-
styrelsen.
(Forts.)

Det är klart, att det för dessa befattningshavare skall kännas rätt tråkigt — jag skall inte använda ett starkare uttryck — att se, att de förhoppningar, som tidigare givits dem, ha varit av så litet värde. Utan tvivel äro åtskilliga av dem, som Kungl. Maj:t här har föreslagit till uppflyttning, mycket väl förtjänta därav, både med hänsyn till sin allmänna kompetens och skicklighet som med hänsyn till det krävande arbete, som de ha att utföra. Och jag vågar påstå, att i det fall, som nu föreligger, kan detta sägas med full rätt, både i fråga om deras duglighet och i fråga om det kvalificerade arbete, som de haft att utföra.

Då jag nu här erfarit, att andra kammaren med stor majoritet gått med på utskottets förslag, så tror jag icke, att, även om denna kammare skulle taga reservationen, det är någon som helst förhoppning, att det i en gemensam votering blir någon seger för reservationen, med den erfarenhet man har ifrån föregående gemensamma voteringar beträffande liknande fall i år. Jag kommer emellertid att framställa yrkande om bifall till reservationen, vilket yrkande redan tidigare gjorts. Men jag har begärt ordet för att särskilt rikta en vädjan till Kungl. Maj:t att icke dröja med att lägga fram dessa förslag ånyo till dess frågan om omorganisation av sjukkasseväsendet kommer att bliva aktuell, ty då få sannerligen icke de nuvarande befattningshavarna, så vitt jag kan bedöma situationen, något som helst gagn av den förnyade prövning, som längre fram kommer till stånd. Jag tror, att det finns skäl, som tala för, att Kungl. Maj:t tager upp frågan om såväl ifrågavarande befattningshavare ävensom angående en del befattningshavare, vilkas uppflyttning redan förut blivit avvisad av riksdagen, till förnyad prövning, och jag tror att vid en kommande riksdag, om den frågan blir sakligt prövad av utskottet och riksdagen, rättelse skall komma att äga rum i de beslut, som redan tidigare i år fattats, så att rättvisa kommer att vederfaras även dessa befattningshavare.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Bergqvist: Herr talman! Den siste ärade talaren uttalade som sin uppfattning, att utskottets motivering på denna punkt icke är ett fullt adekvat uttryck för vad i utskottet förekommit, och jag vill ge honom rätt i detta, ty under den långa diskussionen förekommo många andra synpunkter än de, som här i motiveringen äro framhävda.

Först och främst ansågs det anmärkningsvärt, att Kungl. Maj:t hade avvikit från vad som föreslagits av den civila förvaltningens lönenämnd på sätt som skett. Denna lönenämnd hade i sitt första utlåtande år 1923 föreslagit till uppflyttning endast den förste byråingenjören och sekreteraren på byrån för sociala frågor i allmänhet men däremot förordad, att de andra ifrågavarande befattningshavarna skulle stå kvar i den femtonde lönegraden. Sedermera yttrade sig socialstyrelsen i frågan, och så ingavs en skrivelse till Kungl. Maj:t ifrån sekreterarna på andra och sjätte byråerna i socialstyrelsen, om jag minnes rätt. Med anledning härav fick lönenämnden remiss på frågan med anmodan att avgiva förnyat yttrande, och då gick lönenämnden de framställda kraven så till vida till mötes, att den föreslog till uppflyttning även sekreteraren och inspektörsassistenten, medan de övriga enligt lönenämndens förslag skulle stå kvar i den femtonde lönegraden. Kungl. Maj:t har emellertid därvidlag avvikit ifrån vad lönenämnden föreslagit.

Under diskussionen i utskottet behandlades frågan jämväl från sakliga synpunkter. Där framhölls starka betänkligheter beträffande kompetensen för åtskilliga av ifrågavarande befattningshavare att bliva uppflyttade enligt de antagna reglerna för uppflyttning till sextonde lönegraden. Detta gjorde, att man, då man icke var mera insatt i frågan, blev litet betänksam, i all synnerhet

som så många olika synpunkter från vederbörligt håll beträffande dessa befattningshavare gjort sig gällande.

Emellertid ville utskottet icke intaga någon definitiv ståndpunkt till frågan om befattningshavarnas uppflyttning utan uppsköt den saken till ett annat tillfälle för att upptagas i samband med den omorganisation, som besparingskommittén föreslagit. Det har alltså lämnats öppet, i vad mån dessa befattningshavare skola kunna uppflyttas eller icke. En bidragande orsak till att utskottsmajoriteten intog denna varsamma ståndpunkt var också, att riksdagen själv vid bedömandet av dylika frågor hade iakttagit en rätt återhållande ståndpunkt, som vi minnas ifrån de gemensamma voteringarna.

På grund av vad jag nu anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet betecknar denna motivering, som utskottet givit i detta ärende, med ett så starkt uttryck som »svepskäl», och det ganska uppseendeväckande förhållandet har inträffat, att båda de talare, som efter honom haft ordet, i fråga om motiveringen hava varit inne på anmärkningar av den art, att de ovillkorligen hava givit ett understöd direkt eller indirekt åt denna uppfattning. Jag för min del kan icke finna något mildare ord för denna motivering, som i detta fall har angripits.

Det sades av den siste ärade talaren, att en saklig prövning hade gjorts vid statsutskottets plenum och att denna sakliga prövning hade lett till en mycket lång och allvarlig diskussion. Denna »sakliga» prövning ledde också till det resultatet, att, så vitt jag förstår, *ingen* i statsutskottet ansåg, att åtminstone två av dessa sekreterare bereddes rättvisa genom det förslag, till vilket statsutskottet kom. Det är en erkänd orättvisa, så vitt jag kan förstå, som begås emot åtminstone två av dessa befattningshavare, erkänd av *alla* medlemmar i statsutskottet vid denna »sakliga» prövning.

Den ledamot, som i statsutskottet närmast förde talan i överensstämmelse med denna »sakliga» prövning, har nu i medkammaren givit tillkänna den uppfattningen, att sakskaalen talade för uppflyttning av tre av dessa till uppflyttning föreslagna sekreterare, och han gav en synnerligen stark motivering för att tre av dessa sekreterare enligt av riksdagen godkända grunder borde flyttas upp, den å första byrån visserligen icke på grund av den formella kompetens, som krävdes av honom, men på grund av den reella, eftersom första byrån är den mest arbetstyngda och den, som handhar de viktigaste ärendena. Då återstå sekreteraren å andra byrån, beträffande vilkens uppflyttning tvekan skulle kunna råda, och jag erkänner visst, att tvekan kan råda beträffande denne sekreterares uppflyttning. Men efter vad som förut är blottat från interiörerna vid statsutskottets behandling, kan jag kanske, utan att anses gå för långt, också upplysa om, att den avdelning, som framlade förslaget i statsutskottets plenum, var fullkomligt enig i fråga om uppflyttandet av dessa fyra befattningshavare, med undantag av en ledamot, som icke varit närvarande, då upplysningar av verkets chef lämnats rörande vad dessa fyra sekreterare hade för händer.

Jag tror icke, att vad statsutskottets ärade ordförande här anfört kan motsägas, nämligen att riksdagen i dessa lönefrågor för närvarande handlar under en stämning, som icke precis är riksdagen fullt värdig. Statsutskottets ärade ordförande talade något om panikstämning, så fort det var olika beslut i fråga om lönebelopp, därvid slutresultatet blev, att så fort det lägre belopp, som det kunde vara fråga om, hade fått understöd, så, vare sig det fanns sakskaal eller ej därför, rusade riksdagen med den riktningen. Ja, det torde vara

Anslag till
social-
styrelsen.
(Forts.)

mycket svårt för riksdagen att kunna komma undan den mycket allvarliga anmärkningen.

Jag förstår mycket väl, att det skälet kan hava fog för sig ifrån rent politisk framgångssynpunkt, så att, när man vet, att i riksdagen förefinnes den stämningen, det kan vara bekvämare och från vissa synpunkter bättre att frångå sin övertygelse och att låta en orättvisa begås utan att bråka så mycket därom, men jag har nu icke den läggningen och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr S. H. Kvarnzelius m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Oscar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr S. H. Kvarnzelius m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 10—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28.

Lades till handlingarna.

Punkten 29.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Punkterna 31— 37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 38.**Anslag till skydds-
uppfostran.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att

dels under avdelningen fattigvård och barnavård under rubriken skydds-
uppfostran uppföra ett ordinarie förslagsanslag av 187,000 kronor;

dels medgiva, att statsbidrag för barn, omhändertagna för skyddsuppfostran, finge från och med år 1926 utgå enligt följande grunder:

a) till barnavårdsnämnd utgår för barn, som omhändertagits för skydds-
uppfostran men ej är skyddshemselev, årligt statsbidrag, om barnet över-
lämnats till enskilt hem, med 50 kronor och, om det överlämnats till barn-
hem, med 80 kronor, eller det lägre belopp, vartill i någotdera fallet kostna-
den uppgått, och

b) till styrelse för skyddshem utgår för skyddshemselev årligt statsbidrag,
om eleven uppfostras inom skyddshemmet, med 200 kronor och, om han upp-
fostras utom detsamma, med 50 kronor, eller det lägre belopp, vartill i något-
dera fallet kostnaden uppgått;

dels medgiva, att från omförmälda förslagsanslag för skyddsuppfostran
finge från och med år 1926 i enlighet med av departementschefen angivna grun-
der utgå hyra för av vissa föreningar anordnade skyddshem samt ersättning
för icke belagda platser i sådana skyddshem m. m.;

dels ock medgiva, att från berörda förslagsanslag finge till arvode åt en
skyddshemsinspektör från och med den 1 januari 1926 tills vidare utgå ett
belopp av högst 2,500 kronor för år räknat.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,
att riksdagen måtte

I) under avdelningen fattigvård och barnavård under rubriken skyddsupp-
fostran uppföra ett ordinarie förslagsanslag av 180,000 kronor;

II) medgiva, att statsbidrag för barn, omhändertagna för skyddsuppfostran,
finge från och med år 1926 utgå enligt följande grunder:

a) till barnavårdsnämnd utgår för barn, som omhändertagits för skyddsupp-
fostran men ej är skyddshemselev, årligt statsbidrag, om barnet överlämnats till
enskilt hem, med 50 kronor och, om det överlämnats till barnhem, med 80
kronor, eller det lägre belopp, vartill i någotdera fallet kostnaden uppgått, och

b) till styrelse för skyddshem utgår för skyddshemselev årligt statsbidrag,
om eleven uppfostras inom skyddshemmet, med 200 kronor och, om han upp-
fostras utom detsamma, med 50 kronor, eller det lägre belopp, vartill i något-
dera fallet kostnaden uppgått;

III) medgiva, att från omförmälda förslagsanslag för skyddsuppfostran fin-
ge från och med år 1926 i enlighet med av departementschefen i statsrådspro-
tokollet över socialärenden den 2 januari 1925 angivna grunder utgå hyra för
av vissa föreningar anordnade skyddshem samt ersättning för icke belagda
platser i sådana skyddshem m. m.; samt

IV) medgiva, att från berörda förslagsanslag finge till arvode åt en skydds-
hemsinspektör från och med den 1 januari 1926 tills vidare utgå ett belopp av
högst 2,500 kronor för år räknat.

Herr **Petrén, Alfred**: Herr vice talman, mina herrar! Utskottets yrkande
på denna punkt innebär, att Kungl. Maj:ts proposition i ett hänseende icke
blivit bifallen. Kungl. Maj:t hade nämligen föreslagit, att Samariterhemmet
i Uppsala skulle erhålla ett statslån på 175,000 kronor för anordnandet av ett

Anslag till
skydds-
uppfostran.
(Forts.)

skyddshem för äldre och svårt vanartade flickor med 18 platser. Detta har statsutskottet, som sagt, uttalat sig emot. Med hänsyn till de höga kostnaderna — nära 10,000 kronor per plats — har jag för min del icke ansett mig kunna reservera mig emot utskottets uttalande, men jag har nu velat giva uttryck åt mina stora betänkligheter över att resultatet härav blir, att, när den nya barnavårdslagen den 1 januari nästa år träder i kraft, vi då hava ett för ringa antal skyddshemsplatser för äldre vanartade flickor till förfogande.

Den nya barnavårdslagen innehåller bl. a., att åldern, inom vilken barn kan omhändertagas för vanart, höjes till 18 år. Förutsättningen därför var den, att det skulle finnas särskilda skyddshem för barn i åldern mellan 15 och 18 år ävensom för yngre barn med svårare vanart, så att dessa icke skulle behöva uppfostras tillsammans med yngre barn. Detta gäller både gossar och flickor, men det är klart, att det särskilt i fråga om flickor, som börjat föra ett sedeslöst liv, gäller, att det skulle vara mindre lämpligt att uppfostra dem tillsammans med yngre flickor. Nu är det så, att man enligt Kungl. Maj:ts förslag nästa år skulle kunnat disponera över 46 platser för äldre och med svårare vanart behäftade flickor, men att, på grund av avslaget å Samariterhemmets begäran om statslån, antalet platser i dylika skyddshem blir minskat till 28.

Utskottet har emellertid uttalat den förhoppningen, att Kungl. Maj:t nästa år måtte komma tillbaka med ett förslag, enligt vilket man skulle kunna få behövt antal platser för ändamålet i fråga på för statsverket förmånligare villkor. Jag vill tillägga, eftersom det icke finnes något uttalat därom i utskottsbetänkandet, att man därvid särskilt tänkt sig, att man skulle kunna för avsevärt mindre kostnader få någon större byggnad, som nu står ledig, apterad till skyddshem.

Jag har, som sagt, velat begagna tillfället att vid denna punkts föredragning få stryka under nödvändigheten av att vi fortast möjligt få ett större antal platser för äldre vanartade flickor, enär vi eljest med den nya barnavårdslagen, som förra året antogs, icke vinna, vad som med densamma åsyftas.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 39.

Utskottets hemställan bifölls.

Anslag till
medicinal-
styrelsen.

Punkten 40.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen

dels bestämma antalet ordinarie befattningar hos medicinalstyrelsen på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 generaldirektör, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet å 19,000 kronor	
1 överinspektör för sinnessjukvården i riket, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet å 13,000 kronor	
1 kameralbyråchef.....	B 30
5 medicinalråd.....	B 30
1 statsinspektör över köttkontrollen i riket.....	B 29
1 byråveterinär.....	B 26
1 kontrollant av hospitalens ekonomiska förvaltning.....	B 26
2 sekreterare.....	B 26
1 kamrerare.....	B 24

Befattning	Lönegrad	Anslag till medicinalstyrelsen.
1 ombudsman	B 24	(Forts.)
2 sekreterare	B 24	
1 kassör	B 21	
5 notarier	B 21	
1 kansliskrivare	B 11	
1 förste expeditionsvakt	B 7	
4 förste kanslibiträden	B 7	
2 expeditionsvakter	B 5	
4 kanslibiträden	B 4	
1 skrivbiträde	B 2;	

*^o dels godkänna följande stat för medicinalstyrelsen, att tillämpas från och med budgetåret 1925—1926:

Stat.

	Kronor
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	267,500
Vikariatersättning, förslagsanslag	10,900
Arvode till generaldirektörens ställföreträdare	1,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, vetenskapliga rådet, veterinärrådet m. m.	73,600
Summa kronor	353,000;

dels ock höja det ordinarie förslagsanslaget till medicinalstyrelsen, nu 344,100 kronor, med 8,900 kronor till 353,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) bestämma antalet ordinarie befattningar hos medicinalstyrelsen på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 generaldirektör, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet å 19,000 kronor	
1 överinspektör för sinnessjukvården i riket, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet å 13,000 kronor	
1 kameralbyråchef	B 30
5 medicinalråd	B 30
1 statsinspektör över köttkontrollen i riket	B 29
1 byråveterinär	B 26
1 kontrollant av hospitalens ekonomiska förvaltning	B 26
2 sekreterare	B 26
1 kamrerare	B 24
1 ombudsman	B 24
2 sekreterare	B 24
1 kassör	B 21
5 notarier	B 21
1 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
4 kanslibiträden	B 7
2 expeditionsvakter	B 5
4 kontorsbiträden	B 4
1 skrivbiträde	B 2;

b) godkänna följande stat för medicinalstyrelsen, att tillämpas från och med budgetåret 1925—1926:

Anslag till
medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

Stat.

	Kronor
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag.....	266,000
Vikariatsersättningar, förslagsanslag.....	10,900
Arvode till generaldirektörens ställföreträdare.....	1,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, vetenskapliga rådet, veterinärrådet m. m.....	73,600
	Summa kronor 351,500;

samt

c) höja det ordinarie förslagsanslaget till medicinalstyrelsen, nu 344,100 kronor, med 7,400 kronor till 351,500 kronor.

Reservationer hade anmälts

1) av herrar *O. Bergqvist*, *K. E. Andersson* i Eliantorp och *K. V. Rydén*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) bestämma antalet ordinarie befattningar hos medicinalstyrelsen på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 byråveterinär.....	B 26
1 kontrollant av hospitalens ekonomiska förvaltning.....	B 26
1 sekreterare (å medicinalbyrån).....	B 26
1 kamrerare.....	B 24
1 ombudsman.....	B 24
3 sekreterare.....	B 24

b) godkänna följande stat för medicinalstyrelsen, att tillämpas från och med budgetåret 1925—1926:

Stat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag.....	265,000
	Summa kronor 350,500;

samt

c) höja det ordinarie förslagsanslaget till medicinalstyrelsen, nu 344,100 kronor, med 6,400 kronor till 350,500 kronor;

2) av herrar *E. A. Hallin* och *O. Olsson* i Kullenbergstorp, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **Hallin**: Ja, jag trodde verkligen, herr talman, att någon av huvudreservanterna emot utskottets hemställan i förevarande punkt skulle begära ordet. Då så icke är fallet, skall jag för min del, när jag avlämnat en blank reservation på denna punkt, be att få tillkännagiva vad jag med densamma åsyftat.

Det är nämligen så, att det på medicinalstyrelsens stat finnes uppförd en befattningshavare, benämnd byråveterinär. Denne tjänsteman har förut stått i lönegraden B 24 men är nu av Kungl. Maj:t föreslagen till uppflyttning i B 26. Medan jag anslutit mig till utskottets hemställan i övrigt, vilken ju är lika med Kungl. Maj:ts förslag, som innebär en uppflyttning av tvenne sekreterare i medicinalstyrelsen, nämligen de på medicinalbyrån och hospitalsbyrån, dock med ganska stor tvekan med avseende på den senare, har jag icke

kunnat ansluta mig till utskottets förslag om att uppflytta även byråveterinären i högre lönegrad. Det har nämligen syntts mig, som om denne befattningshavare icke fyllde de krav eller de villkor för uppflyttning, som riksdagen på sin tid fastställt, och, om det kunde hava varit någon tvekan vid framläggandet av denna proposition beträffande huruvida denne befattningshavare kunde komma upp i högre lönegrad, bör denna tvekan ha blivit ytterligare stärkt genom det ytterligare villkor, som riksdagen tillade, då bestämmelserna om uppflyttning på sin tid beslötos.

Denne befattningshavare är inte heller föreslagen till uppflyttning av allmänna civilförvaltningens lönenämnd men har upptagits i Kungl. Maj:ts förslag och detta, såvitt jag kan se, på ganska svaga grunder. Dessa grunder har även utskottet stött sig på, och de finnas anförda i betänkandet längst ned på sid. 52 och följande och skulle bestå huvudsakligast däri, att denne byråveterinär, eftersom han var byråchefens närmaste man, vid förfall för byråchefen skulle komma att upprätthålla hans befattning. Det var sålunda de två skälen, som skulle motivera hans uppflyttning. Men, såvitt jag förstår, äro dessa skäl icke hållbara, ty om man enbart skulle anlägga dessa på en uppflyttning, så förefaller det mig, som om bra många andra befattningshavare skulle komma att med fullt fog kunna fordra att bliva uppflyttade i högre lönegrad. Att vara byråchefens närmaste man och vid förfall för honom träda i hans ställe, är en sak, som förekommer inom förvaltningen nästan överallt samt på alla byråer, och det är icke någon speciell sak för denne befattningshavare, utan det gäller över hela linjen. Men dessa kvalifikationer hava icke annars ansetts vara av den natur, att de skulle kunna anses motivera i och för sig en uppflyttning.

Jag vill också tillägga, att när denne befattningshavare kom in på denna tjänst, skedde det i samband med den nya löneregleringen år 1921. Han tillhör sålunda icke dem av de äldre, som stodo i den gamla lönegraden B 15, för vilka man nu ömmat och sagt, att de genom den nya löneregleringen kommit i ett sämre läge och att man därför velat i största möjliga utsträckning se till att de skulle komma upp i högre lönegrad. Så är, som sagt, icke förhållandet med denne.

Jag skall, herr talman, icke göra något yrkande på denna punkt, men jag har i alla fall velat till protokollet få antecknat min från utskottsmajoriteten avvikande uppfattning rörande byråveterinärens löneplacering.

Då jag nu emellertid har ordet, vill jag begagna tillfället att till fullo instämma i vad statsutskottets ärade ordförande nyss i en annan punkt yttrade, nämligen att det synes mig vara synnerligen önskvärt, att en revision eller justering kommer till stånd angående dessa nu av riksdagen uppflyttade befattningshavares löneställning och jämväl rörande dem, som icke kunnat bliva uppflyttade, ty det har blivit ojämnheter i utformningen av dessa lönefrågor och i resultatet av de prövningar och voteringar, som i riksdagen förekommit. Det kan icke bestridas, att det insmugit sig en och annan orättvisa, som bör så fort som möjligt rättas till. Därför skulle jag vilja uttala den förhoppningen, att en sådan justering genom Kungl. Maj:ts initiativ måtte komma till stånd.

Herr Petré, Alfred: Eftersom den siste talaren ej hade något yrkande, skall jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson, Karl Emil: Ja, det är ju ganska svårt att bilda sig något säkert omdöme om var man skall placera alla dessa tjänstemän inom de olika lönegraderna. Det kan många gånger vara svårt att få rättvisa skipad därvidlag, och det tycks det även ha varit i fråga om tjänstemännen under social-

Anslag till
medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

departementet. Då nu emellertid i alla fall genom det beslut, som båda kamrarna fattat, sekreteraren på sociala byrån i socialstyrelsen blivit placerad i lönegraden B 24, kan det ju också vara rättvist att i analogi därmed det förslag, som innefattas i den av herrar Bergqvist, Rydén och mig vid denna punkt avgivna reservationen, vinner beaktande.

Det är sekreterarna på medicinal- och hospitalsbyråerna, som det här är fråga om. Vi reserverar ha på skäl, som jag för min del ansett vara bärande och som även anförts i utskottet, funnit, att skillnaden lär vara ganska stor i fråga om den tjänstgöring, som åligger respektive sekreterare på medicinal- och hospitalsbyråerna. Vi ha därför funnit, att sekreteraren å medicinalbyrån bör i enlighet med regeringsförslaget flyttas upp i lönegraden B 26, men att sekreteraren å hospitalsbyrån bör stå kvar i lönegraden B 24. Det har, som sagt, inom utskottet framhållits flera bärande skäl för denna sak och särskilt det med den förres tjänsteställning följande ansvaret såsom föredragande, varigenom denna befattning skiljer sig åtskilligt från den å den andra byrån placerade.

Jag skall därför, herr talman, helt kort yrka bifall till den reservation, som vid denna punkt avgivits av herr Bergqvist m. fl.

Herr Olsson, Oscar: Den föregående talaren erkände i början, att det var mycket svårt att få en sakligt grundad mening om var alla dessa sekreterare skola inplaceras, och i det fallet kan jag instämma med honom. Det var lika besvärligt för mig som för honom att skaffa mig en sakligt grundad mening om detta. Därför har jag följt den utredning, som gjorts, och därför har jag följt avdelningens inom utskottet utlåtande i denna punkt, liksom jag sedermera anslutit mig till statsutskottets majoritet.

Bland de skäl, som den föregående talaren anförde, var emellertid det, att eftersom vi hade nedsatt sekreterarnas löner i föregående fall, så vore det, såsom han uttrycker sig, rättvist att i analogi därmed nedsätta denna sekreterarlön också. Jag tror, att detta var hans huvudskäl, och det är strängt taget det enda hållbara skälet.

Då herr Hallin emellertid i detta fall intog en mycket försiktig ställning i sitt sista anförande och uttalade, att det nog vore så, att orättvisor blivit begångna, vill jag i anslutning därtill säga, att jag i motsats till den föregående talaren ej kan finna, att det skulle vara riktigt, att därför att orättvisor blivit begångna, vi nödvändigt även i detta fall skola begå en orättvisa. Det resonemanget hoppas jag ändå, att kammaren icke precis vill göra sig solidarisk med.

Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson, Karl Emil: Gentemot den föregående ärade talaren skall jag be att få anmärka, att jag icke alls uttryckte mig så, som om jag ville, att någon orättvisa skulle skipas, utan jag anser, att dessa båda fall kunna ha vissa beröringspunkter med varandra. I besparingshänseende gör det icke så mycket; det är endast cirka 3,000 kronor. Men på de grunder, jag förut framhållit — den artskillnad, som förefinnes mellan dessa tjänster — vill jag fasthålla vid mitt förut gjorda yrkande.

Dessutom ber jag få omnämna, att medkammaren med stor majoritet antagit denna reservation.

Herr Olsson, Oscar: Det måtte ändå vara ett misstag av den siste ärade talaren, för såvitt jag fattade honom rätt, då han säger, att det gäller en summa av endast 3,000 kronor. Eftersom det gäller endast en tjänsteman, kan det icke vara fråga om mycket större summa än 500 kronor eller skillnaden mellan

en lön enligt B 24 och en lön enligt B 26. Skillnaden är sålunda än mindre ur statsfinansiell synpunkt, än den senaste ärade talaren ville göra gällande.

*Anslag till
medicinal-
styrelsen.
(Forts.)*

Herr Petré, Alfred: Då reservanten på denna punkt som sin mening framhöll, att sekreteraren på hospitalsbyrån icke skulle fylla förutsättningarna för uppflyttning i lönegraden B 26 enligt de principer, riksdagen fastställt, vill jag fästa uppmärksamheten på att i Kungl. Maj:ts förslag till uppflyttning i högre lönegrad av f. d. andre-gradstjänster har det — fränsett högre kvalifikationer och mera självständig verksamhet, såsom föredragning — uttalats, att »en dylik högre tjänsteställning syntes även undantagsvis kunna anses befogad för vissa tjänster, vilka visserligen icke kunde hänföras till någon av nyss antydda kategorier men dock med hänsyn till särskilda kvalifikationer och krävande arbetsuppgifter vore att anse såsom fullt jämförliga med sådana tjänster, som förut nämnts».

Mot detta uttalande har icke vid ärendets behandling i riksdagen gjorts någon erinran. Nu förhåller det sig så, att denne sekreterare i ett hänseende har en mer krävande uppgift, som gör det synnerligen viktigt att få en verkligt dugande jurist på denna post, och det är, att hospitalsbyråns sekreterare även tjänstgör som sekreterare i den rättspsykiatriska nämnden, vilken nämnd har att på domstols begäran avgiva utlåtande om sinnesbeskaffenheten hos för brott tilltalade. Det avges årligen omkring 150 sådana utlåtanden. Det är av stor vikt, att man har en i domarvärv förfaren och kunnig jurist till sitt förfogande vid expedieringen av dessa ärenden.

Det kräves alltså av sekreteraren å hospitalsbyrån även högre kvalifikationer, nämligen icke endast juridiskt examen utan även praktisk erfarenhet i domarvärvet. Det finnes därför goda skäl för att även denna sekreterartjänst uppflyttas i B 26, och strider detta, såsom jag förut påpekat, ingalunda mot de principer, som riksdagen uttalat sig för.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr O. Bergqvist m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5. punkten 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr O. Bergqvist m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 41—53.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till
hospital och
asylar.

Punkten 54.

I denna punkt hade utskottet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag och med avslag å en av herr Karlsson i Vadstena m. fl. väckt motion,

a) bestämma antalet ordinarie befattningar vid hospital och asylar på följande sätt:

I. Läkarpersonal.

Befattning	Lönegrad
11 överläkare av 1:a klass.....	B 29
21 hospitalsläkare av 1:a klass.....	B 28
4 överläkare av 2:a klass.....	B 28
27 hospitalsläkare av 2:a klass.....	B 26
1 läkare vid Visby hospital.....	B 26

II. Kontorspersonal.

2 sysslomän av 1:a klass.....	B 24
8 sysslomän av 2:a klass.....	B 22
5 sysslomän av 3:e klass.....	B 21
13 bokhållare.....	B 15
15 kassörer.....	B 11
8 kameralbiträden.....	B 8
12 kanslibiträden.....	B 7

III. Sjukvårdspersonal.

18 uppsyningsmän av 1:a klass.....	B 14
17 föreständerskor av 1:a klass.....	B 12
16 uppsyningsmän av 2:a klass.....	B 10
133 överskötare.....	B 8
26 föreständerskor av 2:a klass.....	B 7
694 skötare.....	B 6
203 översköterskor.....	B 6
791 sköterskor.....	B 3

IV. Ekonomipersonal.

9 maskinmästare av 1:a klass.....	B 14
5 maskinmästare av 2:a klass.....	B 12
10 befallningsmän.....	B 10
27 hantverksföreståndare av 1:a klass.....	B 10
14 maskinister av 1:a klass.....	B 10
14 trädgårdsmästare.....	B 10
85 hantverksföreståndare av 2:a klass.....	B 8
17 maskinister av 2:a klass.....	B 8
11 köksföreständerskor av 1:a klass.....	B 7
8 magasin föreståndare.....	B 7
13 arbetsföreständerskor.....	B 6
11 bageriföreständerskor.....	B 6
9 chaufförer.....	B 6

Befattning	Lönegrad	Anslag till hospital och asyler.
15 Eldare av 1:a klass.....	B 6	(Forts.)
77 hantverkare.....	B 6	
4 köksförestånderskor av 2:a klass.....	B 6	
16 post- och stadsbud.....	B 6	
14 tvättförestånderskor av 1:a klass.....	B 6	
69 Eldare av 2:a klass.....	B 5	
26 föreståndare i stall, ladugård och svinstall.....	B 5	
1 tvättförestånderska av 2:a klass.....	B 3;	

b) godkänna följande stat för hospital och asyler, att tillämpas från och med budgetåret 1925—1926:

Stat.

A. Avlöningsstat.

	Kronor
Avlöningar till ordinarie befattningshavare, förslagsanslag.....	7,050,000
Vikariatsersättningar, förslagsanslag.....	300,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsanslag..	2,025,000

B. Omkostnadsstat.

Övriga kostnader för hospitals underhåll, förslagsanslag.....	815,000
Summa kronor	10,190,000;
samt	

c) höja det ordinarie förslagsanslaget till hospital och asyler, nu 10,000,000 kronor, med 190,000 kronor till 10,190,000 kronor.

I herr *Karlssons* i Vadstena m. fl. berörda motion, nr 64 i andra kammaren, hade hemställts, att riksdagen måtte vid bestämmandet av antalet ordinarie befattningshavare vid statens hospital och asyler samt dessas placering å löneplanen bifalla ett av medicinalstyrelsen i skrivelse till Konungen den 24 oktober 1924 framlagt förslag samt att därutöver måtte uppföras på ordinarie stat och med placering i lönegrad B 1, enligt nu gällande löneplan, 43 stycken befattningshavare enligt i motionen lämnad förteckning.

Vid den nu ifrågavarande punkten hade reservation anmälts av herrar *A. Petrén*, *A. Anderson* i Råstock och *L. J. Carlsson-Frosterud*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Petrén, Alfred: Herr talman! Jag har på denna punkt anmält reservation, då jag ej ansett mig kunna biträda utskottets yrkande om avslag på herr *Karlssons* motion.

Mot utskottets uttalande, att riksdagen ej bör taga ställning till frågan om vissa hantverksföreständares uppflyttning i högre lönegrad, förrän Kungl. Maj:t prövat ärendet, har jag visserligen intet att erinra, men i motionen har också yrkats, att vissa manliga befattningshavare på hospitalen, nämligen yttre nattvakter samt förste biträden i trädgård och jordbruk, vilka nu äro extra ordinarie, måtte uppföras på ordinarie stat. Detta yrkande anser jag av flera skäl synnerligen befogat.

Saken förhåller sig nämligen så, att när 1918 års riksdag beslöt, att hospitalspersonalen skulle uppföras på ordinarie stat, medtogos även ifrågavarande befattningshavare, nattvakter och förste biträden i trädgård och jordbruk, i enlighet med vad löneregliseringskommittén föreslagit i sitt i juni 1918 avgivna yttrande. Löneregliseringskommittén intog nämligen här den ståndpunkten, att på ordinarie stat borde uppflyttas sådana tjänster, vilka av sina innehavare kräv-

Anslag till
hospital och
asylar.

(Forts.)

de, att hela deras tid och arbetskraft togos i anspråk för tjänsten och denna var av stadigvarande natur.

Vid den definitiva löneregleringen för hospitalstjänstemännen, som genomfördes vid 1922 års riksdag, blevo emellertid såväl de yttre nattvakterna som förste biträdena i trädgård och jordbruk avförda från ordinarie stat och överförda till extra ordinarie stat, detta i enlighet med ett senare betänkande av löneregleringskommittén, avgivet 1921. Såsom skäl för denna sin ändrade ståndpunkt anförde här löneregleringskommittén, att »sedan emellertid numera även med extra ordinarie anställning anses kunna följa åtskilliga av de förmåner, som äro beskärda ordinarie tjänstemän, såsom avlöning under sjukdom, kostnadsfri ledighet, motsvarande semester, samt förhöjning av avlöningen efter viss tids tjänstgöring» etc., så hade den ansett, att antalet ordinarie tjänster på det sättet kunde minskas.

Jag kan för min del icke finna, att dessa anförda skäl äro tillräckliga för att tjänster, som förut varit ordinarie, nedflyttas till extra ordinarie, då i allt fall tjänsternas innehavare därigenom mista de viktigaste förmånerna, nämligen lagstadgad pensionsrätt och rätt till pension för efterlevande änka och barn. Jag var ej heller med om att godkänna 1922 års riksdagsbeslut. Jag hade då väckt en motion med anledning av Kungl. Maj:ts förslag i frågan, en motion med alldeles samma yrkande som det yrkande, som nu återfinnes i herr Karlssons motion, och sedan dess har jag icke haft anledning att ändra ståndpunkt.

De yttre nattvakterna vid hospitalen äro synnerligen viktiga platser. De ha att vaka över anstaltens område nattetid, och det är naturligtvis ingen fördel för hospitalen att få ombyte på dessa platser. I övrigt förhåller det sig nog så, att de, som under längre tid tjänstgjort såsom nattvakter, ha svårt att på äldre dagar taga annat arbete. Erfarenheten har också visat, att de i allmänhet stannat länge på sina platser. Det finns yttre nattvakter, som skött denna sin tjänst ända till 20 år och däröver. Även bland förste biträdena i trädgård och jordbruk finnas många, som stannat länge, och även i fråga om dessa är det en fördel för anstalterna, att det icke blir ombyte. Jag kan över huvud ej finna det rättvist, att tjänster, som kräva fullt ut tid och krafter av sina innehavare, endast därför att de äro lägre avlönade, icke skola uppföras på ordinarie stat och få samma förmåner som ordinarie befattningshavare.

Såsom frågan ligger, skall jag, herr talman, icke yrka bifall till motionen, men jag kan försäkra, att frågan, med det avslag på motionen, som nu kommer att beslutas, ej blir avförd från dagordningen, utan återkommer, tills den får en mer tillfredsställande lösning än den fick 1922.

Jag har intet särskilt yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 55—63.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 64.

Lades till handlingarna.

Punkterna 65— 89.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 90.

Lades till handlingarna.

Punkten 91.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 92.

Lades till handlingarna.

Punkten 93.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 94.

Lades till handlingarna.

Punkterna 95 och 96.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 97.

Lades till handlingarna.

Punkten 98.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 99.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att samtliga de ordinarie anslag under femte huvudtiteln, vilka icke blivit förut i utlåtandet särskilt omförmälda, måtte i riksstaten för budgetåret 1925—1926 uppföras med oförändrade belopp.

*Om
statsbidrag till
vårdanstalter
för kroniskt
sjuka.*

Herr Petré, Alfred: Innan diskussionen om femte huvudtiteln avslutas, kan jag ej underlåta att med några ord beröra en vårdfråga, på vilkens lösning man förgäves fått vänta, fastän den är utlovad av riksdagen sedan flera år tillbaka.

I den proposition om ny fattigvårdslag, som förelades 1918 års riksdag, avhandlades också utförligt frågan om vården av kroniskt sjuka, och departementschefen framhöll angelägenheten av att denna fråga snarast möjligt upptogs till utredning. Det särskilda utskott, som behandlade denna proposition, underströk vikten av att denna fråga snarast bragtes till sin lösning och anslöt sig också till departementschefens uppfattning, att anskaffandet av anstalterna och ombesörjandet av vården i främsta rummet borde bli en landstingens angelägenhet. I sammanhang härmed gjorde utskottet följande uttalande: »För att underlätta landstingens uppgift torde liksom i fråga om tuberkulosvården staten böra lämna bidrag till både byggnads- och driftskostnaderna.»

Riksdagen antog fattigvårdslagen utan att göra någon erinran mot detta utskottets utlåtande, vilket alltså innebär, att riksdagen givit löfte om statsbidrag till såväl uppförande av som driftskostnader för sjukhem för kroniskt sjuka. Sedan har Kungl. Maj:t också ombesörjt den utredning, som härför är behövlig, och sedan början av 1921 föreligger ett kommittébetänkande med förslag i frågan.

Nu förhåller det sig så, att hitintills är det endast större städer, som ha ordnat dylikt sjukhem för kroniskt sjuka, men det är i hög grad önskvärt, för att icke säga behövt, att denna vårdfråga får sin lösning, innan den nya

Om statsbidrag till vårdanstalter för kroniskt sjuka.

(Forts.)

fattigvårdslagen träder i kraft, enligt vilken svårare sjuka icke få vårdas tillsammans med andra understödstagare på ålderdomshemmen. För landsbygden blir denna fråga ej löst, förrän landstingen kunna åtaga sig saken, men landstingen vänta överallt på det utlovade statsbidraget.

Jag har alltså velat fästa uppmärksamheten därpå, att det faktiskt förhåller sig så, att det av 1918 års riksdag uttalade löftet haft till följd, att denna vårdfråga i stället för att främjas tvärtom blivit hämmad, och att den icke kan få sin lösning, förrän statsbidrag beviljas för ändamålet. Nu förstår jag mycket väl skälet till, att icke något anslag under de gångna åren blivit begärt. Det är, såsom vi alla veta, den hårt spända budgeten, men jag har velat begagna tillfället att fästa uppmärksamheten på frågan och uttala den förhoppningen, att statsrådet och chefen för socialdepartementet må finna möjlighet att få medel upptagna för detta ändamål på den budget, som förelägges nästa års riksdag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till kontrollstyrelsen;

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag till dels landsarkiven, dels undervisning i manlig slöjd vid de allmänna läroverken, dels ock understödande av idrotten ävensom en i sistnämnda ämne väckt motion;

nr 122, i anledning av väckt motion angående reglering av biskopslönen i Lunds stift;

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för tandläkarinstitutet; samt

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn jämte en i ämnet väckt motion.

Anmälades andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring; och

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten stor-skiftade delarna av Kopparbergs län.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, beträffande förslaget nr 126, att utskottets hemställan i utlåtande nr 19, samt, i fråga om förslaget nr 127, att utskottets hemställan i utlåtande nr 23 bifölles även av andra kamraren.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande och memorial:

nr 60, i anledning av väckta motioner med förslag till ändrad instruktion för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken; samt

nr 61, i anledning av remiss från andra kammaren av en utav herr P. Pehrsson i Göteborg väckt motion; ävensom

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående kolonisationsfrågans inriktande på rikets kolonisation; samt

nr 2, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av en organisation för handläggning av sociala jordärenden.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,54 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 24 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Justerades protokollen för den 18 och den 21 innevarande månad.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 11 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion angående skyldighet för domstolarna att överlämna rättegångsprotokoll till fängvårdsanstalterna och till de villkorligt dömdas övervakare; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av motion nr 182 av herr Lindhagen om befolkningsfrågan.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 2 A, till Konungen i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1925—1926 under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 132, till Konungen angående ändring av gällande bestämmelser rörande barns skolålder.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 133, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Konungen angående utsträckt pensionsrätt för befattningshavare inom fattigvård och barnavård; och

nr 134, i anledning av vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 135, i anledning av väckt motion om ändring av 1 § i lagen den 25 april 1919 angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av härbärge åt arbetarna m. m.; och

nr 136, i anledning av väckta motioner om ändring i bestämmelserna rörande rösträtt å flottningsstämma.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 137, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för ett obligationslån, avsett att upptagas av Torne och Muonios gränsälvars flottningsförening.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 60.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 61, i anledning av remiss från andra kammaren av en utav herr P. Pehrsson i Göteborg väckt motion.

Detta memorial hade följande lydelse:

»Till statsutskottet har från andra kammaren remitterats en av herr P. Pehrsson i Göteborg väckt motion, nr 380, däri hemställts, att riksdagen behagade besluta, att de kammarskrivare i tullverket, som enligt beslut av 1922 års riksdag tilldelats eller i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag kunna komma att tilldelas rätt till avlöning i 17:e löneklassen, skola erlägga avgift till pensionsfonden efter den lönegrad deras avlöning utgår och således vid avgång med pension som kammarskrivare erhålla pension enligt samma lönegrads pensionsunderlag.

Tillika har anhållits, att, om motionen vinner riksdagens bifall, dess beslut måtte verka retroaktivt för de kammarskrivare på 1923 års lönestat, som före beslutets ikraftträdande avgått med pension; allt dock med villkor, att dessa kammarskrivare erlägga skillnaden mellan pensionsavgiften i 10:e och 9:e lönegraden under den tid de uppburit avlöning enligt 17:e löneklassen.

Då ifrågavarande motion avser ett ärende, som icke synes vara av beskaffenhet att böra behandlas av statsutskottet får utskottet hemställa, att herr Pehrssons ovanberörda motion må till andra kammaren återlämnas.»

Herr **Ekman, Carl Gustaf**: Jag hemställer, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan med förklarande, att ifrågavarande motion är av beskaffenhet att böra behandlas av bankoutskottet.

Vad herr Carl Gustaf Ekman sålunda hemställt bifölls.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtanden nr 1 och 2.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Hallin* från den 25 innevarande månad till och med den 6 nästkommande maj för beivrande av interparlamentariska unionens kommitté- och rådsmöten i Paris.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,39 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Om
återlämnande
från stats-
utskottet av en
dit remitterad
motion.